

KANDIDATUPPSATS I HANDELSRÄTT

Statligt stöd till idrott inom Europa och dess förenlighet med EU-rätten

-En analys om statsstöd till idrottsområdet inom EU
med fokus på professionell fotboll

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan

Av

Johan Karlsson Pascu

HARH01

VT 2017

Handledare: Jörgen Hettne

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Metod och material	8
1.5 Avgränsning	10
1.6 Disposition	11
1.7 Forskningsläget	12
2. Statsstöd inom EU	13
2.1 Förbud mot statsstöd, artikel 107.1 FEUF	13
2.2 Den marknadsekonomiska investeringsprincipen	16
2.3 Den marknadsekonomiska kreditorprincipen	17
2.4 Undantag från artikel 107.1 FEUF	18
2.5 Stöd av mindre betydelse ”de minimis”	20
2.6 Gruppundantagsförordningen	21
2.7 Anmälningsskyldighet	22
2.8 Återkrav av statsstöd	24
2.9 Summering av statsstöd inom EU	25
3. Idrott och EU:s statsstödsreglering	26
3.1 Tillämpning av EU-rätten på idrottsområdet	26
3.2 Artikel 165 FEUF betydelse för idrotten	30
3.3 Statsstöd till idrottsanläggningar i EU	35
4. Statsstöd till professionella idrottsklubbar i EU	39
4.1 Allmänt om statsstöd till professionella idrottsklubbar	39
4.2 Statsstöd till professionella fotbollsklubbar i Nederländerna	43
4.3 Statsstöd till Real Madrid CF	53
5. Slutsats och analys	58
6. Källförteckning	64

Förkortningar

CEIAM	Oberoende markvärderingskontor
EU	Europeiska unionen
EGF	Äldre benämning av Europeiska unionens funktionssätt
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
FFP	Financial fair play
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
FEU	Fördraget om Europeiska unionen
FIA	Fédération Internationale d'Automobile
IOK	Internationella olympiska kommittén
Kommissionen	Europeiska kommissionen
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
PSV	The Philips Sport Vereniging
UEFA	Union of European Football Associations

Sammanfattning

Idrottsrörelsen med fotboll i fokus har kommit att förändra sin struktur avsevärt under 1900-talet. Fotbollen har gått från att vara en ideell verksamhet med syfte att samla de lokala invånarna för att utöva sporten till en miljardindustri inom Europa. EU:s konkurrensregler har kommit att spela en viktig roll för att främja idrottens utveckling samt förhindra att marknaden snedvrids genom ekonomiska bidrag från staten. EU-kommissionen har behandlat ett flertal mål rörande statsstöd till de nationella idrottsklubbarna där utgången inte alltid varit den andra lik. Ett statsstöd kan ges i olika former från medlemsstaterna till idrottsklubbarna. De vanligaste är skattelättnader, försäljning av mark till underpris eller att staten övertar lån som idrottsklubben har för att underlätta rent ekonomiskt. Att främja de lokala idrottsklubbarna kan uppfattas som någonting positivt, men är inte alltid förenligt med EU-rättens konkurrensregler, till vilka EU:s statsstödsregler hör.

För att främja en hälsosam konkurrens inom idrotten är det nödvändigt att konkurrensreglerna inom EU ger en önskvärd effekt på idrottsområdet. Förbudet mot statligt stöd är inte undantagslöst EU:s fördrag, men om en stödåtgärd ska tillåtas måste en avvägning göras i form av en proportionalitetsbedömning där krav på rimlighet, lämplighet och nödvändighet ställs för att säkerställa att åtgärden uppnår ett legitimt syfte. Åtgärden får inte syfta till att ge en ekonomisk fördel till en idrottsklubb som riskerar att snedvrیدا den marknaden klubben är verksam inom. Statsstöden som delas ut måste meddelas till kommissionen för en preliminär undersökning innan de verkställs, undantag från anmälningsplikten finns dock i form av gruppundantag och stöd av mindre betydelse. Konsekvenserna av ett oanmält stöd är återbetalningsskyldighet från mottagaren vilket kan få förödande konsekvenser för idrottsklubben.

1. Inledning

Idrottsområdet i Europa är attraktivt för dess medborgare där de flesta regelbundet deltar i aktiviteter inom olika idrottsgrenar. Verksamhetsområdet har även en väldigt stor potential att föra samman medborgarna inom EU, oavsett social bakgrund, ålder eller kön. Förutom spänningen idrott förmedlar i form av tävlingar och turneringar som sker dagligen, förmedlas även viktiga värden. Värden som laganda, fair-play, nolltolerans mot rasism och solidaritet är några av de viktiga budskap som idrotten förmedlar. Under 2004 skapade idrotten inom EU ett mervärde på omkring 407 miljarder euro vilket motsvarade 3.7% av EU:s BNP.¹ Detta kan ge anledning till att EU-kommissionen börjat se idrotten såväl ur ett ekonomiskt som ur ett konkurrensrättsligt perspektiv för att reglera tillväxten av idrott inom Europa på ett rättvist sätt.

Sett till antalet utövare inom fotbollen med Fédération Internationale de Football Association (FIFA) som fotbollens världsorganisation kan sporten idag anses vara en av världens största sporter. Totalt omfattar organisationen, som grundades år 1904, runt 270 miljoner deltagare, allt från fotbollsspelare till domare.² Under början av 1900-talet betraktades fotbollen traditionellt sett som en fritidssyssla som utövades vid sidan av arbetslivet. Strukturförändringarna som gjorts under åren inom sporten har dock ändrat detta synsätt då idrotten blivit en mer professionell och kommersiell industri. Fotbollen har med åren blivit en miljardindustri i nationell och internationell omfattning.³ Utvecklingen av sporten har gjort att fotbollen blivit allt mer beroende av samhällets handelsrättsliga regler. Vitboken om idrott inom EU och beskriver hur EU:s konkurrensbestämmelser kan tillämpas på idrottsområdet, i den utsträckning idrottsverksamhet utgör en ekonomisk verksamhet.⁴ Även Union of European Football Associations (UEFA) interna regelsystem financial fair play (FFP) är tillämpliga för att säkra den europeiska fotbollens framtids välmående och för att utjämna konkurrensen inom idrotten.

¹ Vitbok om idrott KOM (2007) 391 slutlig, Bryssel 11 juli 2007, s. 11.

² Fédération Internationale de Football Association <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/index.html> (Hämtad 2017-01-27).

³ Petersen, Leif. svensk fotboll-en miljardindustri, 2007-06-24 <http://www.svd.se/svensk-fotboll-en-miljardindustri> (Hämtad 2017-01-24).

⁴ Vitbok om idrott KOM (2007) 391 slutlig, Bryssel 11 juli 2007, s. 2.

Trots den ekonomiska betydelsen idrotten har inom EU sker de flesta idrottsaktiviteter under icke vinstdrivande former som ofta resulterar i ett beroende av offentliga bidrag. Det kan anses att ojämlikheter förekommer inom fotbollen där gapet mellan storklubbarna och ”småklubbarna” är alldeles för omfattande trots ovan nämnda regelverk från UEFA och EU. Ett tänkbart alternativ för att minska denna klyfta kan vara ett statsstöd som ges av staten till fotbollsklubben för att främja klubbens utveckling. Detta kan ske i olika former, allt ifrån tillskott av kapital, markförsäljning till underpris, skattereduktioner, det vill säga allt som kan underlätta för klubben rent ekonomiskt. Statsstöd är med andra ord när stat, kommun, region stöttar en viss verksamhet med offentliga medel som kan påverka konkurrensen i förhållande till andra aktörer inom samma marknad. Problematik kan dock uppstå när statsstöden i vissa fall riskerar att strida mot EU:s konkurrensrätt på grund av att det kan finnas risk för att konkurrensen inom den inre marknaden snedvrids.

I EU-rätten regleras statsstöd i artiklarna 107-109 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF), där ett godkännande av EU-kommissionen är nödvändigt för att ge ett statsstöd. Detta i syfte att ge en rättvisare grund för det offentliga stödet som förekommer inom idrott. Skulle ett godkännande saknas från kommissionen finns en risk för återbetalningsskyldighet från klubben även om stödet i ett senare skede skulle visa sig vara förenligt med EU:s inre marknad.⁵ Det ligger således i klubbens yttersta intresse att inneha någon form av EU-rättslig kompetens för att inte bli allt för ekonomiskt belastad vid en eventuell återbetalningsskyldighet. De, av EU kommissionen, uppmärksammade otillåtna statsstöden inom fotbollen i Spanien under 2013 väckte idén till detta examensarbete.⁶ Två av världens största klubbar fälldes av EU kommissionen för otillåtet statsstöd. EU kommissionen vill nu att Spanien kräver tillbaka mångmiljonbelopp av klubbarna. EU:s konkurrenskommissionär Margrethe Vestager har sagt att ”professionell fotboll är en kommersiell aktivitet med stora pengar involverade och de offentliga medel som används måste följa rättvisa konkurrensregler. I de fall som vi har undersökt har stöden inte gjort det”.⁷

⁵ FEUF artikel 108.3. Stödåtgärden måste underrättas i god tid till EU-kommissionen samtidigt som stödet inte får genomföras förrän kommissionen angivit ett slutligt beslut.

⁶ Fotbollskanalen.se, ”Real kan tvingas betala tillbaka 200 miljoner kronor”, publicerad 2016-07-04, <http://www.fotbollskanalen.se/spanien/real-kan-tvingas-betala-tillbaka-200-miljoner-kronor/> (Hämtad 2017-01-30).

⁷ Sydsvenskan.se ”Ligalag krävs på pengar av EU”, publicerad 4 juli 2016-07-04, <http://www.sydsvenskan.se/2016-07-04/ligalag-kravs-pa-pengar-av-eu> (Hämtad 2017-05-08).

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka och analysera när ett statsstöd kan ges till olika fotbollsklubbar i Europa. Uppsatsen syftar således till stor del att analysera EU:s regelverk gällande statsstöd på idrottsområdet, samt analysera om dessa typer av stöd är förenliga med den inre marknaden. Artikel 165 FEUF syftar till att Unionen ska främja europeiska insatser på idrottsområdet och ska då beakta idrottens specifika karaktär. Innebörden av detta ska belysas i arbetet samt om denna artikel skulle kunna utgöra ett undantag från de EU-rättsliga konkurrensreglerna avseende statsstöd.

1.3 Frågeställningar

Frågeställningar som är tänkt att besvaras i arbetet är följande:

Under vilka omständigheter kan ett statsstöd ges till fotbollsklubbar i enlighet med EU-rätten?

Kan idrottens specifika karaktär utgöra ett särskilt undantag från artikel 107.1 FEUF genom specialregeln i artikel 165?

Slutligen, föreligger alltid en så kallad anmälningsplikt till EU-kommissionen innan statsstöd ges till idrottsklubbar i enlighet med artikel 108.3 FEUF?

Hur påverkas de klubbar eller stödgivare som underlåter att följa anmälningsplikten i artikel 108.3?

1.4 Metod och material

Den metod som kommer utgöra grunden för uppsatsen är den EU-rättsliga metoden, även om det inte hindrar att metoden i huvudsak är rättsdogmatisk. Detta med anledning av att EU-rätten, till skillnad från den svenska rätten, till stor del består av oskrivna exempelvis allmänna rättsprinciper. Den praxis som kommer att användas från EU-domstolen berör olika medlemsstater inom EU vilket ger ett större utrymme för EU-rättens tillämpningsområde. Metoden ger utrymme att beakta den EU-rättsliga lojalitetsprincipen, som innebär att medlemsstaterna är förpliktade att lojalt ge företräde åt EU-rätten framför den nationella rätten.⁸ Lojalitetsprincipen medför att medlemsstaterna inom EU saknar slutligt tolkningsföreträde inom EU-rätten. Istället är det EU-domstolen som ytterst ska säkerställa att lag och rätt följs vid tolkning och tillämpning av fördragen.⁹ Dock saknar EU någon egen förvaltningsorganisation som ser till att EU-rätten efterlevs i medlemsstaterna, istället görs detta i varje land genom de nationella förvaltningsmyndigheterna i medlemsstaterna.¹⁰ Tolkningen av EU-rätten är således beroende av den faktiska tillämpningen i de nationella domstolarna. Domstolarna fungerar som det naturliga forumet för tillämpning av EU-rätten, vilket medför att de blir delaktiga i den europeiska integrationsprocessen.¹¹ Detta i syfte att skapa en enhetlig inre marknad där samspel och dialog mellan de olika nationella och europeiska instanserna krävs för EU-rättens fortlevnad.

De EU-rättsliga frågeställningarna kan skapa en osäkerhet för de nationella juristerna i medlemsstaterna på grund av att en annan juridisk metod än den egna tillämpas. EU bestämmelserna som dyker upp i nationella lagar, förordningar och föreskrifter ska tillämpas i enlighet med den juridiska metod EU-domstolen utvecklat. Detta i syfte att bedöma att en korrekt tolkning av EU-rätten gjorts av de nationella domstolarna, annars riskerar de nationella domstolarna att motta hård kritik. Detsamma gäller när de nationella domstolarna underlåter att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen vid bedömning av EU-rätten.¹² Denna ovilja att begära ett

⁸ J. Hettne och I. Eriksson, EU-rättslig metod, (red) andra upplagan 2011, s. 22.

⁹ Artikel 19 Fördraget om Europeiska unionen (FEU).

¹⁰ J. Hettne och I. Eriksson 2011, s. 23.

¹¹ Ibid, s. 31.

¹² Se Rå 1999 ref 76, Barsebäcksmålet. Se även RÅ 2004 ref 95, Wermdö Krog.

förhandsavgörande från EU-domstolen riskerar att skapa en inhemsk rättspraxis som inte överensstämmer med de EU-rättsliga reglerna.

Vid en EU-rättslig tolkningsmetod använder sig EU-domstolen av en starkt ändamålsorienterad tolkningsmetod. De EU-rättsliga bestämmelserna får inte tolkas isolerat från sitt sammanhang och tolkas i hög grad mot bakgrund av sitt syfte, en så kallad teleologisk tolkning.¹³ EU-domstolen betraktar bestämmelsens sammanhang och syfte i större utsträckning än dess lydelse. EU:s rättsordning kan liknas vid den angloamerikanska rätten där gällande rätt på vissa områden återfinns i rättspraxis, vilket gör att det finns anledning att i viss utsträckning följa den så kallade Common law traditionen, där den dominerande rättskällan utgörs av en välutvecklad prejudikatlära och rättspraxis.¹⁴

FEU och FEUF är de överordnade rättskällorna inom EU:s rättskälletära, vilket utgör en del av primärrätten inom EU. Fördragen skapas genom ett gemensamt beslut av alla medlemsländer och ska godkännas av respektive land i enlighet med dess konstitutionella bestämmelser.¹⁵ Till primärrätten hör även bilagor som det hänvisas till i fördragen samt protokoll. Protokollen och bilagorna utgör en integrerad del av fördragen.¹⁶ I Audiolux-domen¹⁷ konstaterade EU-domstolen att allmänna rättsprinciper har samma dignitet som fördragen. Vid tillämpning av EU-rätten har medlemsländerna därför en skyldighet att respektera de allmänna rättsprinciper som EU-domstolen har utvecklat i praxis. Detsamma gäller EU-domstolens praxis som utgör en utfyllande del inom EU:s primärrätt. Medlemsländerna är bundna av denna praxis enligt artikel 280 FEUF där det anges att domstolens domar är verkställbara i medlemsstaterna. Skulle en medlemsstat underlåta att följa praxis från EU-domstolen, eller inte uppfylla skyldigheter enligt fördragen, kan domstolen förelägga staten att betala böter eller vite i enlighet med artikel 260 FEUF punkt 2 andra stycket.

¹³ J. Hettne och I. Eriksson 2011, s. 36.

¹⁴ Ibid, s. 41.

¹⁵ Artikel 48 FEU.

¹⁶ Artikel 51 FEU.

¹⁷ C-101/08, Audiolux, p. 63.

Bindande sekundärrätt genom förordningar, direktiv och beslut som utföras med stöd av fördragen återfinns i artikel 288 FEUF och är nästa del i EU:s rättskälleordning. Förordningen ska ha allmän giltighet och ska till alla delar vara bindande och direkt tillämplig i samtliga medlemsstater. Direktiven ska, med det resultat som är tilltänkt att uppnå, vara bindande för den berörda medlemsstaten, och ska överlåtas till de nationella myndigheterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet. Beslutet är till alla delar bindande, och är beslutet riktat till någon/några specifika stater är det bindande endast för dessa. Generaladvokatens förslag till avgörande utgör inte en dom i sig och saknar därför motsvarande värde som rättskälla. Endast då domstolen direkt hänvisar till generaladvokatens yttrande i sitt domslut eller beslut av generaladvokatens yttrande¹⁸, erkänns förslaget till avgörande ett direkt rättskällevärde.¹⁹ Det praktiska värdet av förslag till avgörande från generaladvokaten ska dock inte underskattas.²⁰

Uppsatsen kommer till största del att beröra EU-rätten, därmed kommer den att förhålla sig till den normhierarki som återfinns inom EU-rätten. Till skillnad från den svenska metoden tillmäts inte förarbeten lika stor betydelse inom EU-rätten. Tidigare tillmättes inte förarbeten inom EU-rätten något rättskällevärde, men de har fått ökad betydelse. Dessa förarbeten offentliggörs bland annat i form av vit och grönböcker som delvis kommer att användas i uppsatsen.²¹

1.5 Avgränsning

Uppsatsen kommer inte att behandla missbruk av dominerande ställning i enlighet med artikel 102 FEUF. Detta på grund av att statsstödet effekt på konkurrensen inte ska belysas utifrån ett företags dominerande ställning. Artikel 101 FEUF kommer inte tas upp i arbetet då samordnade konkurrensbegränsade förfarande mellan företag som kan påverka handeln inte är av relevans för uppsatsen. Reglerna om fri rörlighet på idrottsområdet kommer endast beröras översiktligt. Arbetet kommer till största del att handla om EU-rätten och lämnar således väldigt litet utrymme för den nationella konkurrenslagstiftningen och nationella statsstödsregler.

¹⁸ C-405/98, Gourmetmålet.

¹⁹ J. Hettne och I. Eriksson 2011, s. 116.

²⁰ MD 2003:5, svenskt förbud mot annonsering av alkoholdrycker i periodisk skrift stred mot EG-rätten.

²¹ Vitbok om idrott KOM (2007) 391 slutlig, Bryssel 11 juli 2007.

1.6 Disposition

Det får anses nödvändigt att börja med en genomgång av statsstödsreglerna i andra kapitlet för att ge läsaren en grundläggande förståelse av vad som väntas i uppsatsen. En kort bakgrund av statligt stöd kommer att göras, även syftet med statliga stöd behandlas. En analys av rekvisiten EU-domstolen använder för att fastställa om ett statsstöd är förenligt med EU-rätten kommer att göras. För att få en mer allmän förståelse om statsstöd kommer idrottens specifika karaktär inte tas upp i detta kapitel, statsstöd på andra områden kommer däremot att nämnas. En kort genomgång av den marknadsekonomiska investeraren/kreditorn kommer att göras för att se om stödet omfattas av eller utgör ett undantag från artikel 107.1 FEUF. Undantag från det generella förbudet i artikel 107.1 tas därefter upp genom artikel 107.2-107.3 som har vidareutvecklats i gruppundantagen. Detta kapitel syftar till att ge läsaren en grundläggande kunskap om statsstöd inför kapitel tre.

Kapitel tre kommer att innehålla en analys om EU:s konkurrenspolitik och dess tillämplighet på idrottsområdet. Idrottens specifika särart i enlighet med artikel 165 FEUF kommer att undersökas och praxis från EU kommer att användas för att klargöra när statsstöd på idrottsområdet är förenligt med EU-rätten. En undersökning kommer att göras om vad det är som skiljer idrotten från andra rättsområden inom EU:s konkurrensregler gällande statsstöd. Ett särskilt gruppundantag som tillåter stöd till idrottsinfrastruktur och multifunktionell rekreationsinfrastruktur kommer att undersökas och kapitlet avslutas med en kortare analys.

I kapitel fyra jämförs rättspraxis från EU-kommissionen gällande statsstöd till professionell idrott utifrån rekvisiten i artikel 107 FEUF. Statsstöd till professionell fotboll kommer vidare att undersökas närmare i kapitel fyra. Utgången i avgörandena är inte den andra lik och en ingående utredning kommer att göras för att belysa skillnaden mellan statsstöd som är tillåtna respektive otillåtna inom ramen för EU:s konkurrenspolitik.

I kapitel fem klargörs vad som gäller inom EU gällande statsstöd, vilka typer av stöd som är förenligt med den inre marknaden inom idrottsområdet. En sammanfattning av

de tidigare kapitlen görs för att kunna besvara syftet samt frågeställningarna med uppsatsen. Avslutningsvis sker reflektioner och egna slutsatser dras.

1.7 Forskningsläget

Rättsläget kring statsstöd till fotbollen är för tillfället oklart, praxis från kommissionen och EU-domstolen har gett anledning till en delad syn på vad som gäller inom området. Genom att anta förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 verkar kommissionen ha en positiv syn på stöd till infrastrukturen inom idrotten i syfte att göra anläggningarna mer multifunktionella i allmänhetens intresse. Det finns en stor mängd material inom området konkurrensrätt inom idrott men antalet avgöranden gällande stöd till idrottsinfrastruktur är begränsat. Det finns doktrin angående EU:s statsstödsregler, där bland annat Kelyn Bacon och Tobias Indén är framträdande. Artikel 165 som utgör den enda bestämmelsen om idrott har behandlats av bland annat Johan Lindholm genom artikeln ”idrottens särart och EU:s konkurrensrätt”. Oskar Van Maren har bidragit med ”EU state Aid Law and Professional Football: A Threat or a Blessing” som handlar just om statsstöd inom professionell fotboll. Oskar Van maren har även tillsammans med Ben Van Rompuy skrivit om ”EU control of State aid to professional sport: why now?”. Den handlar främst om framväxten av regleringen av statsstöd inom idrottsområdet. Johan Lindholm skrev också rapporten ”Kommersiell exploatering av idrottslig verksamhet ur ett konkurrensrättsligt perspektiv” på uppdrag av Konkurrensverket 2015, som handlar delvis om idrottslig verksamhet ur ett konkurrensperspektiv. Det material som härutöver finns är främst artiklar som behandlat ämnet översiktligt och diskuterar huruvida statsstödsreglerna kan främja idrotten eller hålla tillbaka utvecklingen på området.

2. Statsstöd inom EU

2.1 Förbud mot statsstöd, artikel 107.1 FEUF

En viktig del av EU:s konkurrenspolitik är kontrollen av statligt stöd, där reglerna kring statsstöd utgör ett nödvändigt skydd för en effektiv konkurrens och för att förhindra att den inre marknaden snedvrids. Unionens övergripande mål är att värna om en effektiv och fungerande inre marknad. Regleringarna kring statsstöd har till syfte att motverka att medlemsstaterna obefogat gynnar de inhemska företagen, samtidigt som konkurrerande företag inom samma område missgynnas.²² Stödet kan resultera i en minskad konkurrenskraft inom EU, som i sin tur leder till att konsumenterna får lida på grund av högre priser, lägre kvalitet på varorna samt en bristande innovation. En väl fungerande marknad är en viktig förutsättning för att konsumenterna ska förses med produkter till rättvisa priser. Konkurrensen inom marknaden spelar därför en stor roll för att skapa konkurrenskraft som i sin tur skapar effektivare och mer innovativa företag till konsumenternas fördel.²³

Artikel 107.1 FEUF lyder: ”Om inte annat föreskrivs i fördragen, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna”.

Det är således kommissionens uppgift att bevaka de statliga åtgärderna inom EU för att se till att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids, för att i sin tur upprätthålla en konkurrenskraftig inre marknad. Otillåtet statsstöd i EU-rättslig mening måste därmed uppfylla de fem kumulativa rekvisit som anges i artikel 107.1 FEUF.²⁴ 1, Åtgärden måste innebära ett stöd 2, samt beviljas av medlemsstat eller med hjälp av statliga medel. 3, Åtgärden måste gynna vissa företag eller viss produktion, 4, denna åtgärd måste hota eller hota att snedvrیدا konkurrensen och 5, måste åtgärden påverka handeln mellan medlemsstaterna.

²² K. Bacon ”European Union Law of state aid”, second edition, Oxford University Press, Oxford, 2013, s. 10.

²³ Kommissionens handlingsplan för statligt stöd, KOM (2005) 107 slutlig, s. 3-4.

²⁴ T. Indén, ”EU:s statsstödsrätt. EU-rättens krav och den nationella rättens utmaningar”, Uppsala 2013, s. 33.

Det finns inte någon tydlig definition av vad som egentligen utgör stöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF. Praxis ger anledning till en vid tolkning av begreppet som inte endast innefattar direkta subventioner. Stödåtgärder är ett mer allmänt begrepp än subvention. I mål C-30/59 De Gezamenlijke, konstaterade EU-domstolen följande: ”Begreppet stödåtgärd är dock mer allmänt än begreppet subvention eftersom det omfattar inte enbart konkreta förmåner som själva subventionerna utan även ingripanden som på olika sätt minskar de kostnader som normalt belastar företagets budget och som därigenom, utan att det är fråga om subventioner i strikt bemärkelse, är av samma karaktär och har identiskt lika effekter”.²⁵

I fördraget är definitionen av ”staten” även de offentliga företag som kontrolleras av staten och inte enbart den centrala statsförvaltningen.²⁶ Vidare krävs en överföring av statliga medel för att aktualisera ett statsstöd. I praxis framkommer en vid tolkning av uttrycket ”statliga medel”. Praxis från EU-domstolen har slagit fast att det saknas anledning att göra åtskillnad mellan fall där stödet ges direkt av staten och där stödet ges av offentliga eller privata organ som staten inrättat.²⁷ Dessa överföringar kan ske i olika former bland annat genom skattesubventioner, borgensåtagande, försäljning av statlig egendom till underpris som faller under kategorin statsstöd.²⁸ Åtgärden måste ytterligare gynna vissa företag eller viss produktion för att utgöra ett statligt stöd. Det innebär att åtgärden måste innebära en selektiv ekonomisk fördel till det berörda företaget eller produktionen, en fördel företaget inte skulle ha erhållit under normala marknadsförhållanden. Detta utgör ett uttryck för den marknadsekonomiska investeringsprincipen som behandlas närmare nedan.²⁹ Den selektiva bedömningen utgörs i två steg, först undersöks om åtgärden är selektivt utformad till viss produktion eller företag som gynnas av åtgärden. Visar sig åtgärden vara riktad till särskilda företag eller särskild produktion karakteriseras den som selektiv och kan omfattas av artikel 107.1 FEUF.³⁰ Skulle åtgärden inte visa sig vara selektivt utformad undersöks i nästa steg om åtgärden riktar sig till viss produktion eller visst företag. Detta för att undersöka om specifika företag eller specifik produktion gynnas

²⁵ C- 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg, s. 77.

²⁶ T. Indén 2013, s. 88. Se även T-358/94, Air France, p. 56.

²⁷ C- 70/85, Van der Kooy mot kommissionen, p. 35.

²⁸ T. Indén 2013, s. 91. Se även C-189/91, Kirsammer-Hack mot Sidal, p. 16.

²⁹ C-39/94, SFEI m.fl. mot La poste m.fl, p. 60.

³⁰ Artikel 107.1 reglerar inte enbart stöd till företag utan även produktion. Exempel på när Sverige som medlemsstat gynnade alla företag verksamma inom textilindustrin genom nollskattesats. (Ärende N 156/2004) C(2004)2200 fin, Bryssel 30.06.2004.

i förhållande till dess konkurrenter.³¹ I mål C-41/90 Höfner definierade EU-domstolen företagsbegreppet inom ramen för konkurrensrätten som varje enhet som utövar ekonomisk verksamhet, oavsett dess rättsliga form och sättet för dess finansiering.³²

Vidare krävs, för att en åtgärd ska innebära statligt stöd, att marknaden snedvrids eller hotar att snedvridas. Åtgärden ska stärka konkurrensmöjligheterna för ett företag på bekostnad av konkurrenterna inom samma område och skapa en form av obalans inom marknaden. Eftersom bedömningen av åtgärden oftast görs på förhand, innan åtgärden verkställs, så måste någon verklig effekt inte påvisas. Det är således tillräckligt att påvisa en potentiell påverkan på konkurrensen.³³ Slutligen krävs för att en åtgärd ska utgöra ett statligt stöd att den påverkar handeln mellan medlemsstaterna, samhandelskriteriet måste således vara uppfyllt. Det kan vara tillräckligt att företag från andra medlemsstater får svårare att tillträda den marknad som stödmottagaren är verksam inom.³⁴

Det ovannämnda är en sammanfattning av bedömningen av när en åtgärd ska anses utgöra ett otillåtet statsstöd i EU-rättslig mening enligt artikel 107.1 FEUF. Samtliga fem rekvisit måste vara uppfyllda och bedömas utifrån rekvisiten om ett statsstöd är förenligt med den inre marknaden eller inte. Statsstöden definieras i relation till dess effekt och inte syftet bakom åtgärden. Detta innebär att medlemsstaterna kan bryta mot EU:s statsstödsreglering trots att avsikten inte var att snedvrیدا konkurrensen eller påverka handeln mellan medlemsstaterna. Som belysts ovan är området statsstöd omfattande. Genom specifika grundläggande principer kan undantag göras från det generella förbudet som stadgas i 107.1 FEUF.

³¹ T. Indén 2013, s. 102. Se även C-75/97, Belgien mot kommissionen, p. 34.

³² C-41/90 Höfner, p. 21.

³³ T. Indén 2013, s. 104. Se även T-459/93, Siemens, p. 48 och 77.

³⁴ T. Indén 2013, s. 104-105. Se även C-102/87, Frankrike mot kommissionen, p. 19-20.

2.2 Den marknadsekonomiska investeringsprincipen

Kommissionen tillsammans med EU-domstolen har utvecklat kriteriet om beteendet av en privat investerare inom en marknad där det råder konkurrens, för att kunna urskilja när staten agerar som deltagare eller i egenskap av myndighet. Detta för att kunna fastställa om ett stöd föreligger i enlighet med artikel 107.1 FEUF. Bedömningen görs utifrån om stödgivaren agerar på samma villkor som skulle godtas av en kommersiell aktör på marknaden. Det är inte statligt stöd om åtgärden skulle ha vidtagits av en privat aktör med syftet att erhålla normal avkastning.³⁵ Principen återfinns i bland annat EU-domstolens dom C-234/84 Belgien mot kommissionen, där domstolen definierat begreppet stöd som något som leder till att ett företag får en ekonomisk fördel på en marknad där denna fördel inte hade uppnåtts under normala marknadsmässiga förhållanden.³⁶

Medlemsstaternas intresse av omedelbar avkastning skiljer sig från den privata investeraren då investeringen från staterna ses ur ett långsiktigt perspektiv. Det innebär att medlemsstaterna inte alltid kan jämföras med hur en privat aktör hade agerat under likartade förhållanden. Staterna i form av offentliga investerare behöver inte nödvändigtvis ha som syfte att investeringen kräver en omedelbar avkastning.³⁷ Dock ska det påpekas att de stöd som inte syftar till att generera någon vinst även under kommande år, ska bedömas mot bakgrund av statsstödsreglerna eftersom en normal investerare inte skulle ha vidtagit liknande investeringar under samma förhållanden.³⁸ Slutsatsen är att om utbytet av det offentliga stödet är lägre än vad den privata investeraren skulle acceptera innebär åtgärden ett gynnande av mottagaren. Om åtgärden vidtas under normala marknadsmässiga villkor, under omständigheter som den privata aktören hade godtagit, är det inte fråga om ett gynnande av mottagaren och kan således inte utgöra ett stöd i den mening som avser artikel 107.1 FEUF. Med tiden har principen utvecklats och kommissionen och EU-domstolen har skapat en underkategori i form av den marknadsekonomiska kreditorprincipen.

³⁵ T. Indén 2013, s. 37-38 och K. Bacon 2013, s. 38.

³⁶ C-234/84, Belgien mot kommissionen, p. 13-14.

³⁷ K. Bacon 2013, s. 40. Se även C-305/89, Alfa Romeo, p. 20.

³⁸ T. Indén 2013, s. 38.

2.3 Den marknadsekonomiska kreditorprincipen

Den marknadsekonomiska investeringsprincipen täcker de stöd som ges i form av en investering samt om undantag kan ges från artikel 107.1 FEUF. Kreditorprincipen innebär att de offentliga stödgivarna inte enbart ska agera som fiktiva privata investerare, utan även i de situationer då krediter lämnas till privata företag. Avgörandet görs mot bakgrund av om låntagaren har tagit del av gynnsammare förmåner än vad den privata kreditgivaren hade accepterat.³⁹ Villkor som kan anses vara gynnsammare för de privata företagen är när den offentliga aktören beviljar en lägre ränta än den marknadsmässiga, eller avskriver en inestående skuld.⁴⁰ En bedömning av stöd i form av ränta görs utifrån skillnaden mellan räntan som företaget betalar och den marknadsmässiga räntan.⁴¹

Även om principerna grundar sig på en jämförelse med en hypotetisk aktör ska de inte tillmätas mindre betydelse vid tillämpning. EU-domstolen och kommissionen har hänvisat till principerna i ett flertal mål, och även mål inom idrottsområdet. I mål C-342/96 Spanien mot kommissionen nämns principen om borgenärs inställning vid kredit eller låneavtal och om hur borgenärsföretag agerar för att erhålla vinst. Mottagaren hade genomgått en finansiell kris och enligt kommissionen skulle Spanien i form av offentlig borgenär ha tagit hänsyn till detta genom att kräva en högre räntesats.⁴²

Principen har även framkommit i kommissionens sammanslagna beslut rörande statsstöd till professionella fotbollsklubbar i Nederländerna. I beslutet framkom det att en av kommunerna hade agerat som en hypotetisk privat kreditgivare och inte gynnande fotbollsklubben genom någon förmån och omfattades inte av artikel 107.1 FEUF.⁴³ Principen får sin tillämpning inom olika områden. Tveksamma stöd kan kontrolleras genom principen för att fastställa om ett otillåtet stöd utdelats från en offentlig aktör och ska omfattas av artikel 107.1 FEUF.

³⁹ K. Bacon 2013, s. 45.

⁴⁰ T. Indén 2013, s. 42.

⁴¹ T-16/96, Cityflyer, p. 53.

⁴² C-342/96, Spanien mot kommissionen, p. 38-42.

⁴³ State aid SA.33584 (2013/C), The Netherlands Alleged municipal aid to the professional dutch football clubs Vitesse, NEC, Willem II, MVV, PSV and Den Bosch in 2008-2011, p. 43 och 44. Även under punkt 23 och 32 framkommer den marknadsekonomiska kreditorprincipen.

2.4 Undantag från artikel 107.1 FEUF

De statliga stöd som kan anses vara förenliga med den inre marknaden definieras genom om dessa åtgärder skulle kunna gynna EU:s syften och intressen då de positiva effekterna väger över de negativa. I artikel 107.2-107.3 FEUF återfinns en uttömmande uppräkningslista av vilka omständigheter som kan anses gynna det gemensamma intresset och anses vara förenliga med den inre marknaden. Avgörande för det statliga stödets förenlighet med fördraget är kommissionens avvägning av stödets negativa effekt på konkurrensen inom EU mot de positiva effekterna för det gemensamma intresset.⁴⁴

Artikel 107.2 FEUF innehåller typer av stöd som är förenliga med den inre marknaden och gäller under förutsättning att de angivna förutsättningarna i fördraget är uppfyllda för att stöd alltid ska anses tillåtet.⁴⁵ Artikeln innehåller stöd av A) social karaktär till enskilda konsumenter som ges utan diskriminering med avseende på varornas ursprung. B) stöd för att avhjälpa skador som orsakats av naturkatastrofer, samt C) stöd till vissa områden i förbundsrepubliken Tyskland som påverkats genom Tysklands delning i den utsträckning stödet är nödvändigt för att uppväga de ekonomiska nackdelar som uppkommit genom denna delning. Dessa stöd förekommer sällan vid tillämpning av undantag från förbudet mot statsstöd vilket ger dem en mindre praktisk relevans när man talar om undantagsmöjligheter.⁴⁶ Dessa typer av stöd kommer inte att behandlas närmare då det saknar relevans för undantag inom idrottssektorn. De utgör likväl fortfarande ett undantag från artikel 107.1 FEUF och nämns därför i syfte för att belysa möjligheterna till statsstöd från det generella förbudet.

Artikel 107.3 FEUF innehåller stöd som i vissa fall kan anses vara förenliga med den inre marknaden. Följande stöd är A) att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarig brist på sysselsättning med hänsyn till deras strukturella, ekonomiska och sociala situation. B) Stöd till främjandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller att

⁴⁴ Kommissionens handlingsplan för statligt stöd, KOM (2005) 107 slutlig, p. 11.

⁴⁵ K. Bacon 2013, s. 95.

⁴⁶ T. Indén 2013, s. 113.

avhjälpa en allvarlig ekonomisk störning i en medlemsstats ekonomi. C) stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. D) stöd som syftar till att främja kultur och bevara kulturarvet i en omfattning som inte strider mot det gemensamma intresset. E) Stöd av annat slag i enlighet med vad rådet på förslag från kommissionen kan komma att bestämma genom beslut.

Möjligheterna till undantag från det generella förbudet i artikel 107.1 FEUF är uppdelade genom att undantagsmöjligheterna enligt artikel 107.2 FEUF alltid ska anses som tillåtna under förutsättning att de angivna förutsättningarna i artikeln är uppfyllda. Detta utesluter dock inte anmälningsplikten i enlighet med artikel 108 FEUF. Detta för att säkerställa att villkoren som följer av bestämmelsen är uppfyllda. Artikel 107.3 FEUF ger dock kommissionen ett större spelrum ifråga om undantag från det generella förbudet. Stöd som anges i artikel 107.3 FEUF är således inte per definition tillåtna men får genom beslut från kommissionen beviljas.⁴⁷ Undantag kan även ges från det statsstödsrättsliga förbudet genom artikel 106.2 FEUF, när en medlemsstat gynnar ett företag som tillhandahåller en tjänst av allmänt intresse trots att rekvisiten i artikel 107.1 FEUF är uppfyllda. Artikel 106.2 FEUF kommer dock inte att behandlas närmare än som ett allmänt undantag från det generella förbudet, eftersom det inte har relevans inom idrottssektorn.

De undantag som framkommer av artikel 107.3 FEUF kan däremot vara aktuella inom idrottssektorn. Hänvisning till artikel 107.3 (a) och 107.3 (c) görs till största del av kommissionen vid beviljande av undantag från det generella förbudet i 107.1 FEUF, främst i form av regionalstöd.⁴⁸ Denna utgångspunkt från kommissionen tycks vara att medlemsstaterna beviljas stöd som är förenliga med den inre marknaden för att på så sätt stärka konkurrenskraften inom EU.⁴⁹ Stöd enligt artikel 107.3 (c) är förenligt med den inre marknaden under förutsättning att stödet inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. Avvägning görs alltså mot EU:s intressen i första hand och mot medlemsstatens intressen i andra hand.

⁴⁷ T. Indén 2013, s. 113 och K. Bacon 2013, s. 100-101.

⁴⁸ T. Indén 2013, s. 117 och K. Bacon 2013, s. 107.

⁴⁹ K. Bacon 2013, s. 110.

2.5 Stöd av mindre betydelse ”de minimis”

En förutsättning för medlemsstaterna att bevilja stöd i enlighet med EU-rätten är som regel att det krävs ett godkännande av kommissionen efter anmälan. Ett undantag från anmälningsskyldigheten gäller för stöd av mindre betydelse.⁵⁰ Stödåtgärder som uppfyller samtliga rekvisit i artikel 107.1 FEUF omfattas av anmälningsskyldigheten i artikel 108.3 FEUF.⁵¹ Uppfyller ett stöd inte samtliga kriterier i artikel 107.1 FEUF utgör det inte statligt stöd i fördragets mening. När det gäller mindre stöd är påverkan på den mellanstatliga handeln och risken för snedvridning av konkurrensen acceptabel. Det innebär att stödet har en mindre sannolikhet att ge någon effekt i dessa hänseenden. Dock ska det påpekas att inom förordningen undantas vissa branscher från undantaget speciellt de som kännetecknas av flera små företag eller där stark konkurrens råder. Påverkan på konkurrensen genom stödet kan anses utgöra en märkbar effekt även när det rör sig om mindre stödbelopp.⁵²

Genom artikel 109 FEUF får rådet på förslag av kommissionen och efter att ha hört Europaparlamentet anta de förordningar som behövs för tillämpningen av artiklarna 107 och 108 och får särskilt fastställa villkoren för vilka stödåtgärder som ska utgöra undantag från anmälningsskyldigheten. Genom artikel 109 FEUF har rådet antagit en ”bemyndigandeförordning”⁵³ som ger kommissionen möjlighet att fastställa villkor som utgör undantag från 108.3 FEUF. Genom denna förordning bemyndigas kommissionen att fastställa villkor som kan utgöra gruppundantag från artikel 107.1 FEUF samt stöd av mindre betydelse ”de minimis” som är förenliga med den inre marknaden.⁵⁴ Kommissionen kan, genom förordningar besluta med tanke på den inre marknads utveckling och funktion att vissa former av stöd inte uppfyller samtliga kriterier i artikel 107.1 FEUF och därför ska undantas från anmälningsskyldigheten enligt artikel 108.3 FEUF, så länge stödet som beviljas ett och samma företag under en angiven period inte överskrider ett bestämt fast belopp.⁵⁵

⁵⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

⁵¹ C-71/04, Xunta de Galicia, p. 32.

⁵² Ibid, p. 42-43.

⁵³ Rådets förordning (EU) 2015/1588 av den 13 juli 2015 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd.

⁵⁴ K. Bacon 2013, s. 103.

⁵⁵ Förordning (EU) nr 2015/1588 artikel 2, p. 1. Se även förordning (EU) 1407/2013 artikel 3, p. 2.

2.6 Gruppundantagsförordningen

Kommissionens huvudregel är att begränsa statliga stöd inom EU även om det regelmässigt sker godkännande av stöden. Detta sammanhänger med de områden som kan omfattas av gruppundantagsförordningen.⁵⁶ Det krävs således, för att undantag ska beviljas, att det är förenligt med den inre marknaden. EU:s syften och intressen ska gynnas av stödet genom att stödets positiva effekter väger över. Intresset för medlemsstaten eller mottagaren spelar mindre roll vid avgörandet om undantag beviljas.⁵⁷ Gruppundantagsförordningen fungerar i stor utsträckning till att belysa på vilka villkor en medlemsstat inte behöver anmäla ett stöd innan verkställighet i enlighet med artikel 108.3 FEUF. För att kommissionen ska kunna övervaka tillämpningen av förordningen måste medlemsstaten vid ett senare tillfälle lämna nödvändiga upplysningar angående de åtgärder som aktualiseras med stöd av förordningen. Underlåter medlemsstaten att lämna sådan information kan det tolkas som om stödet står i strid med förordningen och kommissionen kan komma att häva hela eller delar av förordningen för den enskilda medlemsstaten.⁵⁸

Förordningen tillämpas på en mängd kategorier av stöd, den av störst intresse för uppsatsen återfinns i artikel 55 avsnitt 12, stöd till idrottsinfrastruktur och multifunktionell rekreationsinfrastruktur. Utgångspunkten är att alla stöd som uppfyller villkoren i förordningen kan undantas från artikel 107.1 FEUF. Villkoren bygger på bland annat att idrottsinfrastrukturen inte får användas av en enda professionell idrottsutövare. Andra professionella eller icke-professionella ska årligen använda minst tjugo procent av idrottsinfrastrukturens tidskapacitet. Multifunktionell rekreationsinfrastruktur ska bestå av rekreationsanläggningar som uppfyller flera funktioner i synnerhet kulturella tjänster och rekreationstjänster. Anläggningen ska kunna användas till mer än bara idrott för allmänhetens nytta. Kommissionen gjorde en liknande bedömning av villkoren när de beviljade statsstöd till idrottsinfrastruktur i Ungern under 2011 som kommer att analyseras i kapitel tre.

⁵⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget.

⁵⁷ T. Indén 2013, s. 115-116.

⁵⁸ Ibid, s. 121.

2.7 Anmälningsskyldighet

För att åstadkomma en effektiv kontroll på statsstödsområdet har kommissionen ålagt medlemsstaterna att anmäla nya planerade stödåtgärder som regleras genom artikel 108 FEUF. Det är inte enbart nya stödåtgärder som undersöks utan även löpande existerande stödåtgärder, för att se till att åtgärden är förenlig med den gemensamma marknaden. Genom artikel 109 FEUF har rådet antagit den så kallade ”procedurförordningen”. I denna förordning återfinns bland annat bestämmelser rörande anmälning av stöd och tidsfrister som gäller för stödet.⁵⁹ Förordningen reglerar även kommissionens kontroll och reaktionsmöjligheter vid tillfällen då medlemsstaterna underlåter att anmäla ett eventuellt statligt stöd. Kommissionen har tilldelats en exklusiv kompetens av rådet att avgöra om vilka stöd som är förenliga med den inre marknaden.

De nationella domstolarna är behöriga att ta ställning till om ett tilltänkt statsstöd uppfyller de fem rekvisiten i artikel 107.1 FEUF och verka för att kraven i artikel 108.3 FEUF följs. Stödet ”stoppas” under tiden kommissionen utreder stödets förenlighet med den inre marknaden, genom artikel 108.3 FEUF då medlemsstaten inte får genomföra åtgärden förrän förfarandet lett till ett slutligt beslut från kommissionen.⁶⁰ Undantag kan som tidigare nämnts ges från att stödet inte måste anmälas till kommissionen genom artikel 108.3 FEUF. Genom förordningar kommissionen antagit, kan medlemsstaterna bevilja att ett stöd faller under 107.3 FEUF, under förutsättning att villkoren i förordningen uppfyllts, detta trots att åtgärden uppfyller samtliga rekvisit i det generella förbudet. De nationella domstolarna kan genom förordningarna därför pröva om undantag kan ges från artikel 107.1 FEUF med hänvisning till förordningarna kommissionen antagit.⁶¹ De är som tidigare nämnt gruppundantagsförordningen och stöd av mindre betydelse. Anledningen till att dessa stöd utgör undantag från det generella förbudet är på grund av deras minimala påverkan av mellanstatlig handel och påverkan av konkurrensen.

⁵⁹ Rådets förordning (EU) 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (kodifiering av rådets förordning (EG) nr 659/1999 med ändringar).

⁶⁰ K. Bacon 2013, s. 436-437. Även kallad ”standstill clause”.

⁶¹ T. Indén 2013, s. 212.

Det processuella regelverket kring statsstöd tenderar att variera beroende på vilken typ av stöd det handlar om. De stöd som förekommer är: befintligt stöd, nytt stöd, missbrukat stöd och olagligt stöd.⁶² Av artikel 108.1 FEUF följer det att befintliga stöd är under en fortlöpande granskning av kommissionen i samarbete med medlemsstaterna. Kommissionen ska från den medlemsstat som beviljat stöd erhålla de nödvändiga upplysningarna för att tillsammans med medlemsstaten granska befintliga stöd.⁶³ Befintliga stöd behöver inte anmälas till kommissionen, dock ska det påpekas att om befintliga stöd inte är eller inte längre är förenliga med den inre marknaden kan kommissionen föreslå alternativa lösningar för medlemsstaten genom artikel 22 i procedurförordningen. Skulle medlemsstaten underlåta att följa rekommendationerna kan kommissionen inleda ett formellt granskningsförfarande. Kommissionen ska erhålla full information om all fakta i åtgärden som ska ligga till grund för bedömningen av stödet. Granskningen ska också se till att andra intressenter ska kunna få sina rättigheter skyddade. Som tredje part räknas andra medlemsstater in, alla personer, företag som kan påverkas av stödet.⁶⁴

Om nya stöd inte omfattas av tidigare nämnda undantag från anmälningsskyldighet ska de anmälas till kommissionen innan åtgärden verkställs, stödet får inte genomföras innan beslut fattats på grund av genomförandeförbudet, artikel 3 procedurförordningen. Anmälningsskyldigheten och genomförandeförbudet är inte absoluta, då de gäller endast när samtliga rekvisit i artikel 107.1 FEUF är uppfyllda. Uppfyller inte stödet samtliga rekvisit måste anmälning till kommissionen inte ske innan medlemsstaten verkställer åtgärden. Anmälningsskyldigheten ankommer på medlemsstaten och inte mottagaren av stödet, varpå det är medlemsstaten som måste anmäla stödet för att leva upp till de EU-rättsliga krav som ställs.⁶⁵

Ett stöd anses vara olagligt då åtgärden omfattas av definitionen i artikel 107.1 FEUF och medlemsstaten underlåter att anmäla stödet till kommissionen, eller verkställer åtgärden innan kommissionen lämnat sitt godkännande. Ett missbruk av ett godkänt stöd kan också bryta mot EU:s statsstödsregler, under förutsättning att medlemsstaterna använder stödet på ett sätt som inte överensstämmer med

⁶² T. Indén 2013, s. 213.

⁶³ Rådets förordning (EU) 2015/1589, artikel 21, p. 1.

⁶⁴ T. Indén 2013, s. 218.

⁶⁵ Förenade målen T-116/01 och 118/01, P&O European Ferries, p. 64.

godkännandet från kommissionen.⁶⁶ Vid dessa omständigheter, kan kommissionen fatta beslut om upphörandet av stödet och kan även beordra att medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att återkräva stödet från mottagaren, även de stöd som redan betalats ut, artikel 16 i procedurförordningen.

2.8 Återkrav av statsstöd

I mål C-70/72 konstaterade EU-domstolen att kommissionen är kompetent att besluta om återkrav av olagligt utbetalt statsstöd enligt artikel 108.2 FEUF.⁶⁷ I situationer då kommissionen fattar ett negativt beslut efter anmälan om statsstöd, kan kommissionen besluta om att utbetalt stöd ska återkrävas från medlemsstaten.⁶⁸ Rekvisiten som måste vara uppfyllda enligt procedurförordningen för att kommissionen ska kunna besluta om återkrav är att det föreligger ett nytt stöd, stödet ska vara olagligt utdelat och följaktligen oförenligt med den inre marknaden. Återkravet får inte heller strida mot någon generell EU-rättslig princip.⁶⁹

För att kommissionen ska kunna aktualisera ett återkrav så krävs det bevisning, från kommissionens sida, att stödet verkligen utbetalats till mottagaren. Kommissionen kan därför inte endast genom att anta att stöd delats ut fatta beslut om ett återkrav.⁷⁰ Kommissionen saknar befogenhet att återkräva ett stöd om preskriptionstiden på 10 år löpt ut. Preskriptionstiden gäller från den dagen då stödet delats ut, preskriptionstiden avbryts dock av varje åtgärd som vidtas av kommissionen eller en medlemsstat som agerar på kommissionens begäran. Vid preskriptionsavbrott börjar tiden räknas på nytt, vilket innebär att preskriptionstiden i praktiken kan utsträckas över flera decennier.⁷¹ Ett olagligt stöd behöver inte nödvändigtvis återkrävas under förutsättning att de negativa effekterna av stödet kan neutraliseras. Medlemsstaten kan då ändra den aktuella stödordningen för att vara förenlig med den inre marknaden istället för att återkräva statsstödet.⁷²

⁶⁶ T. Indén 2013, s. 115.

⁶⁷ C-70/72, kommissionen mot Tyskland, p. 13.

⁶⁸ T. Indén 2013, s. 221.

⁶⁹ Ibid, 221-222. Se även Rådets förordning (EU) 2015/1589, artikel 16.

⁷⁰ T- 196/02, MTU mot kommissionen, p. 46.

⁷¹ T. Indén 2013, s. 222.

⁷² Ibid.

Genom beslut om återkrav från kommissionen är det medlemsstaten som är mottagare av beslutet. Beslutet är endast bindande för medlemsstaten i de fall kommissionen ålägger den aktuella medlemsstaten att återkräva ett belopp som motsvarar värdet av stödets gynnande. Oavsett hur stödmottagaren drabbas av återkravet kan kommissionen inte i sitt beslut bestämma att medlemsstaten som utdelat stödet kan kräva tillbaka ett lägre eller högre belopp. Underlåter medlemsstaten att återkräva stödet från mottagaren kan medlemsstaten komma att åläggas att betala böter till EU.⁷³

2.9 Summering av statsstöd inom EU

Statsstöden ses i ljuset av att ett företag får en form av förmån genom stödet för att på så sätt stärka sin position på en konkurrensutsatt marknad. Det är inte sällan konkurrenter tar skada av att ett konkurrerande företag beviljas ett statligt stöd. Huvudregeln är att alla de stöd som uppfyller rekvisiten i artikel 107.1 FEUF är förbjudna och oförenliga med den inre marknaden. Eftersom samma artikel ger anledning till en vid tolkning har det ansetts, från kommissionens sida, finnas ett behov av undantag från det generella förbudet. Genom artikel 107.3 FEUF ges kommissionen ett större handlingsutrymme att bevilja undantag från det generella förbudet, och det är denna artikel medlemsstaterna skulle kunna hänvisa till vid stöd till idrottsområdet. Förutsatt att stödet faller inom något av gruppundantagen eller stöd av mindre betydelse, kan medlemsstaterna bortse från att anmäla stödet innan verkställighet av åtgärden. Anmälningsskyldigheten är alltså inte absolut men kräver att samtliga villkor i förordningarna är uppfyllda för att medlemsstaterna ska kunna verkställa stödet innan ett godkännande från kommissionen. Om stödet skulle påverka handeln negativt, eller medlemsstaten underlåter att anmäla stödet till kommissionen för godkännande, kan det få oönskade konsekvenser för idrottsklubben i form av återkrav av stödet. En allmän genomgång av EU:s statsstödsreglering är gjord och i kapitel tre ska EU:s statsstödsreglering på idrottsområdet göras och en ny artikel ska undersökas, artikel 165 FEUF.

⁷³ T. Indén 2013, s. 223-224.

3. Idrott och EU:s statsstödsreglering

3.1 Tillämpning av EU-rätten på idrottsområdet

Inom de flesta idrottsområden finns interna regelsystem som är anpassade för just den specifika sporten. Reglerna är anpassade för utvecklingen av sporten och dess utövare. Reglerna tenderar att variera, det kan handla om bland annat vilken utrustning som ska användas, idrottsklubbarnas bestämmanderätt över spelarna som är verksamma inom klubben och korttidskontrakt för idrottsutövarna. I Mål C-36/74 gällande interna regler inom cykling som kunde utgöra ett undantag från EU-rätten, fastställde EU-domstolen att idrott omfattas av EU-rätten.⁷⁴ Och således fotboll. Dock ska det uppmärksammas att regler som är av rent idrottsintresse kan undantas från EU-rätten om de är påkallade för att uppnå sitt avsedda syfte.⁷⁵ Det var genom detta mål idrotten för första gången nådde EU-domstolen. Domstolen hävdade att konkurrensreglerna inom EU endast kan tillämpas på idrottsområdet i de fall idrotten utgör en ekonomisk verksamhet. Således var de interna idrottsreglerna inte föremål för EU:s tillämpning, vilket kommer att bedömas på annat sätt nedan i mål Meca-Medina.⁷⁶

En milstolpe inom idrotten, främst inom fotbollen, uppnåddes först år 1995, genom mål C-415/93. Målet gällde Jean-Marc Bosman, en professionell fotbollsspelare i Belgien, som utmanade övergångsbestämmelserna inom fotboll, uppsatta av UEFA/FIFA. Jean-Marc hävdade att bestämmelserna inom fotbollen stred mot EU-rätten då kontraktslösa spelare inte kunde byta klubb utan att den nya klubben betalade en övergångssumma, vilket förhindrade den fria rörligheten inom EU. Domstolen fastslog i målet att övergångsbestämmelserna inte var förenliga med den fria rörligheten inom EU, och att alla spelare skulle ges rätten till en kostnadsfri övergång vid slutet av deras kontrakt.⁷⁷ Domen Bosman kan sägas utgöra startskottet för kommissionens engagerade arbete för EU:s konkurrenstillämpning inom idrottsområdet, där kommissionen efter domen samarbetade med FIFA/UEFA genom att utveckla regelverket om spelarövergångar 2001.⁷⁸ Liknande samarbete skedde

⁷⁴ C-36/74, Walrave and Koch mot Union Cycliste International.

⁷⁵ Ibid, p. 8-9.

⁷⁶ S. Weatherill, "European Sports Law Collected Papers 2nd Edition", 2014, Asser, s. 284-286.

⁷⁷ C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman.

⁷⁸ European Commission, Press Release IP/01/314 of 5 March 2001.

under samma år mellan kommissionen och Fédération Internationale d'Automobile (FIA) efter att kommissionen uppmärksammat specifika villkor uppställda av FIA vid tävlingsevenemang som oförenliga med den inre marknaden. Kommissionen ansåg att föreningar som FIA är nödvändiga för att upprätthålla organiseringen av bilsporten, tävlingar och sportens interna regler. Med tanke på bilsportens utveckling till en miljardindustri så krävdes en justering av det interna regelverket för att vara förenliga med EU-rättens konkurrensregler.⁷⁹

En betydelsefull dom från EU-domstolen, inom idrottsområdet, är C-519/04, Meca-Medina. Målet handlade om simmarna Meca-Medina och Igor Majcen som testades positivt för nandrolon, en anabol substans, som var dopningklassificerad inom sporten. Substansen kan förbättra en idrottsutövars prestationer och medföra att deltagandet i tävlingar inte genomförs på ett rättvist sätt.⁸⁰ Som ett resultat av detta stängdes simmarna av från tävling i fyra år. Meca-Medina och Majcen hävdade bland annat att den internationella olympiska kommitténs (IOK) antidopningsregler var oförenliga med EU:s konkurrensregler, eftersom gränsvärdet IOK satt upp för nandrolon saknade en vetenskaplig grund och regeln var inte ansedd för att uppnå sitt syfte. Simmarna hävdade att detta regelsystem stred mot konkurrensen genom dåvarande artikel 81 och 82 EGF⁸¹ samt den fria rörligheten av tjänster, dåvarande artikel 49 EGF.⁸²

Kommissionen ansåg att dopningsreglerna inte stred mot konkurrensrätten och avslog simmarnas ansökan, varvid simmarna ansökte om att ogiltigförklara kommissionens beslut hos förstainstansrätten, numera tribunalen. Förstainstansrätten hänvisade till EU-domstolens praxis och hävdade att en distinktion måste göras mellan ”rent idrottsliga regler” och andra regler som förekommer på idrottens område. Dopningsregler ansågs vara ”rent idrottsliga regler” och omfattades således inte av fördragets bestämmelser om de ekonomiska friheterna, eftersom de endast berörde idrotten och inte har något med ekonomisk verksamhet att göra.⁸³ Målet nådde i sin tur EU-domstolen som inte var enig med förstainstansrättens resonemang, då den

⁷⁹ European Commission, Press release IP/01/1523 of 30 October 2001.

⁸⁰ C-519/04, Meca-Medina och Igor Majcen mot kommissionen, p. 51.

⁸¹ Numera artikel 101 och 102 FEUF.

⁸² Numera artikel 56 FEUF.

⁸³ T-313/02 Meca-Medina, p. 47.

menade att det inte finns rent idrottsliga regler som utan en undersökning faller utanför fördragens tillämpningsområde.⁸⁴ Reglerna kan ge negativa effekter på konkurrensen samt leda till att idrottsutövare omotiverat stängs av från tävlingar. Vidare riskerar detta att snedvrیدا villkoren för utövandet av den aktuella sporten.⁸⁵ EU-domstolen ansåg att förstainstansrätten gjort en felaktig rättstillämpning av EU-domstolens praxis. Domstolen menade att den rättsliga analysen kring idrottens sociokulturella dimension ska omfatta tre frågor vid tillämpning av EU-rätten. De är: om den idrottsliga verksamheten faller inom EU-rättens tillämpningsområde, om den nämnda idrottsregeln strider mot reglerna om den interna marknaden. Slutligen om den aktuella idrottsregeln strider mot konkurrensreglerna.⁸⁶ Domstolen ansåg att de dopningsregler IOK utfärdat bygger på legitima syften, eftersom de var nödvändiga för att upprätthålla en sund tävlan mellan idrottsutövarna inom sporten.⁸⁷ Domstolen konstaterade att klaganden inte kunde påvisa att IOK inte beaktat att den anabola substansen kan produceras i kroppen när de hänvisat till gränsvärdet, och att förbudets utformning var proportionerlig till dess syfte för att säkerställa likadana tävlingsvillkor för idrottsutövarna.⁸⁸

Domstolens ställningstagande, i målet Meca-Medina, slog fast att ingen aspekt av idrotten faller utanför EU-rättens tillämpningsområde, inte ens de frågor som har ett nära samband med själva idrotten. Idrottsrörelsens interna spelregler åtnjuter inte någon form av autonomi och skydd från EU-rätten så länge de kan ha en ekonomisk effekt. Det innebär inte att de interna reglerna per se strider mot EU fördragen, utan att det inte finns något allmänt undantag från EU-rätten inom idrottsområdet. Det innebär att idrottsreglerna som begränsar konkurrensen eller fri rörlighet måste vara nödvändiga för att uppnå ett legitimt syfte och vara proportionerliga till dess syfte, vilket kan visa sig svårt i praktiken.⁸⁹ De idrottsregler som finns inom de olika sporterna kan vara motiverade av idrottshänsyn, men måste samtidigt visa sig vara proportionerliga till dess syfte för att inte omfattas av EU-rätten. Domen i Meca-Medina kan sägas utgöra ett bakslag för idrottens självständighet i vad som gäller idrottsorganisationernas självständighet till egna idrottsliga bestämmelser för att

⁸⁴ C-519/04, Meca-Medina, p. 27.

⁸⁵ Ibid, p. 33. Se även, p. 47-48.

⁸⁶ J. Lindholm, "Idrottens särart och EU:s Konkurrensrätt", Europarättslig tidskrift, 2008 (4) 914-933, s. 920-921.

⁸⁷ C-519/04, Meca-Medina, p. 45.

⁸⁸ Ibid, p. 49-54.

⁸⁹ J. Lindholm, "Idrottens särart och EU:s Konkurrensrätt", 2008, s. 931.

organisera och utveckla sin egen verksamhet på det sätt som organisationerna finner lämpligt. Som ett komplement till målet Meca-Medina publicerade kommissionen vitboken om idrott som tydligt förklarar kommissionens inställning om konkurrensrättens tillämpning på idrotten. Den del som behandlar idrottens särart inleds med att idrottsverksamheten omfattas av EU-rätten, och hänsyn bör tas till idrottens särart. Genom att vissa idrottsregler som annars skulle stå i strid med EU-rätten kan utgöra undantag om de är motiverade av ”legitima idrottsintressen”. De legitima idrottsintressena ska vara ändamålsenliga och proportionella i förhållande till syftet, reglerna som kan utgöra undantag är ”spelregler”, matchernas längd, antal spelare på plan, hemma och borta regler, antidopningsregler m.m.⁹⁰

Det blir således domstolens uppgift att fastställa i vilken utsträckning idrotten kan undantas från EU-rätten genom dess sociala och kulturella betydelse i form av ”rent sportsligt intresse”.⁹¹ Genom ett sociokulturellt perspektiv fokuseras det på idrottens icke-ekonomiska aspekter och önskan till självstyrelse för idrottens eget bästa. Men på grund av idrottens framväxt och ekonomiska betydelse så kan idrotten ses ur ett marknadsperspektiv. Där idrotten likställs med kommersiella verksamheter och fokus läggs på de ekonomiska aspekterna av idrotten och kan omfattas av fördragen.⁹² Denna avvägning är komplex och inte alltid lätt att förstå. Artikel 165 FEUF är den enda artikeln i funktionsfördraget som beskriver unionens bidrag till att främja europeiska insatser på idrottsområdet. Det är tänkbart att denna artikel kan främja idrottens självständighet och undantas från EU-rättslig tillämpning genom att EU måste beakta idrottens specifika karaktär. Kan det då tänkas att artikel 165 FEUF skulle kunna användas som ett argument från idrottsorganisationer och medlemsstater för att rättfärdiga ett statsstöd för idrottsanläggningar och annan idrottslig verksamhet?

⁹⁰ Vitbok om idrott, KOM (2007) 391 slutlig, s. 12-14.

⁹¹ C-36/74, Walrave and Koch, p. 8. Och C-13/76, Doná, p. 14-15.

⁹² Walrave, p. 4-5. Doná, p. 12.

3.2 Artikel 165 FEUF betydelse för idrotten

Den första referensen till idrotten är genom artikel 165 FEUF, som hänvisar till unionens bidrag inom idrottsområdet genom följande delar: 1, ”Unionen ska bidra till att främja europeiska idrottsfrågor och ska då beakta idrottens specifika karaktär, dess strukturer som bygger på frivilliga insatser samt dess sociala och pedagogiska funktion”. 2, ”Målen för unionens insatser ska vara att utveckla idrottens europeiska dimension genom att främja rättvisa och öppenhet i idrottstävlingar och samarbetet mellan organisationer och myndigheter med ansvar för idrott samt genom att skydda idrottsutövarnas fysiska och moraliska integritet, särskilt när det gäller de yngsta utövarna”. 3, ”Unionen och medlemsstaterna ska främja samarbetet med tredje land och behöriga internationella organisationer på utbildnings- och idrottsområdena, särskilt Europarådet”. 4, ”För att bidra till att de mål som anses i denna artikel uppnås, ska -Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén besluta om stimulansåtgärder som dock inte får omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar - rådet på förslag av kommissionen anta rekommendationer.

Idrott har, som i ovannämnda kapitel konstaterats, blivit föremål för EU-rättslig tillämpning då främst genom negativ integration till följd av fördragets tillämpning. Negativ integration definieras som att EU-rätten förbjuder vissa åtgärder med specifikt innehåll eller effekt, speciellt är de åtgärder idrottsföreningar kan ställa upp som hindrar den fria rörligheten inom EU.⁹³ När en idrottslig verksamhet likställs med en ekonomisk verksamhet, omfattas de även av de grundläggande friheter som återfinns i fördragen. De rättigheter som behandlats genom praxis på idrottsområdet är främst fri rörlighet för arbetskraft och tjänster.⁹⁴ Även EU:s konkurrensregler har tillämpats på idrottsliga verksamheter som betraktas som ekonomisk verksamhet, genom bland annat Meca-Medina målet genom artikel 101 och 102 FEUF.

EU-domstolen uppmärksammade fördragets lydelse om idrottens särart först i mål C-325/08. Detta gällde fri rörlighet för den professionelle fotbollsspelaren Bernard som

⁹³ J. Lindholm, ”Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?”, artikelsamling 2011: svensk idrottsjuridisk förening, 2011, s. 162.

⁹⁴ C-415/93, Bosman, p. 73, C-36/74, Walrave & Koch, p 4-8. Och C-13/76, Doná, p. 12.

hade en skyldighet att ingå proffskontrakt med den fotbollsklubb som utbildat honom.⁹⁵ Detta mål tillsammans med Bosman domen utgör en viktig men begränsad praxis från EU-domstolen, där den uttryckligen konstaterar att ett idrottsligt handlande är oförenligt med EU-rätten och kan därmed inte berättigas.⁹⁶ Trots att idrottens särart nämns i domen Bernard, så valde EU-domstolen inte att ta ställning till huruvida idrottens sociokulturella dimension kan beaktas om en inskränkning av den fria rörelsen för arbetskraft som är godtagbar. Artikel 165 nämndes genom att notera idrottens särart med hänvisning till generaladvokatens förslag, men saknade en vidare betydelse för utvecklingen av rättspraxis på området från EU-domstolen.⁹⁷

Genom ett antal icke-bindande rättsakter som antagits från EU, har EU:s institutioner insett idrottens särart och stödjer idrottens anspråk på autonomi till en viss utsträckning genom ”soft law”.⁹⁸ Trots den soft law som finns inom området, har det samtidigt inte inneburit något effektivt genomslag hos EU-domstolen och andra dömande instanser. Det saknas en EU-rättslig lagstiftning som specifikt reglerar idrottsliga frågor, mer specifikt i form av lagstiftning som stödjer idrottsrörelsens rätt till självständighet eller begränsning av den.⁹⁹ Samtidigt, genom artikel 165 FEUF, definieras det område på vilket EU kan vidta åtgärder inom idrotten. Genom vaga begrepp i artikel 165 FEUF, är utgångspunkten att betydande möjligheter finns för att lagstifta inom idrottsområdet. Begrepp som, ”utveckla idrottens europeiska dimension genom att främja rättvisa och öppenhet i idrottstävlingar och samarbetet mellan organisationer och myndigheter med ansvar för idrott.”¹⁰⁰, ger anledning till en vid tolkning och kan innebära en möjlighet till betydelsefull praxisutveckling från EU-domstolen. Artikel 165 FEUF ger en förutsättning till den möjlighet EU har till lagstiftning inom idrottens område med stöd av dessa vaga begrepp.

Möjligheten att lagstifta inom idrottsområdet begränsas dock genom artikel 165 FEUF:s ordalydelse. Artikel 165 FEUF ska bland annat främja europeiska idrottsfrågor, vilket innebär att åtgärderna som vidtas med stöd av artikeln måste

⁹⁵ C- 325/08, Olympique Lyonnais SASP mot Olivier Bernard.

⁹⁶ J. Lindholm, ”Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?”, s. 164.

⁹⁷ C-325/08, Bernard, p. 40. Se förslag till avgörande av generaladvokat Eleanor Sharpston i C-325/08, Bernard, p. 30 och 47.

⁹⁸ Ordförandeskapets slutsatser efter Europeiska rådets möte i Nice, den 7-10 december 2000, p. 52.

Kommissionens rapport till Europeiska rådet, ”Helsingforsrapporten”, IP/99/918, Bryssel 1 december 1999, m.m.

⁹⁹ J. Lindholm, ”Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?”, s. 166.

¹⁰⁰ Artikel 165 FEUF, p. 2 sista meningen.

innebära en form av gränsöverskridande dimension, samtidigt som artikeln syftar till att utveckla idrottens europeiska dimension. Detta utesluter i sin tur att EU, genom stöd av artikel 165 FEUF, vidtar åtgärder som är av betydelse för den enskilda medlemsstaten, exempelvis statsstöd.¹⁰¹ EU saknar egentlig lagstiftnings kompetens på idrottsområdet, eftersom medlemsstaterna inte överlåtit befogenhet för lagstiftning inom området till EU. EU har enbart en kompletterande kompetens inom idrottsområdet, vilket betyder att de nationella åtgärderna är starkare än unionens inom idrottens område.¹⁰² EU har inom idrottsområdet endast en befogenhet att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder, där en harmonisering av nationell rätt är utesluten genom artikel 165 FEUF punkt 4. Åtgärderna EU antar med stöd av artikel 165 FEUF begränsas till stimulansåtgärder och ska fungera som uppmuntrande och inte hämmande för medlemsstaterna. EU är bunden av grundläggande principer som gäller allmänt och även de åtgärder som påverkar idrotten, genom subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen. Unionen ska avstå från att lagstifta när målet med åtgärden kan uppnås genom nationella åtgärder samt att EU inte ska gå utöver vad som är nödvändigt för att uppfylla målen med fördragen.¹⁰³

Det ovannämnda ger en tydlig bild av den begränsning artikel 165 FEUF statuerar för EU vad gäller lagstiftningskompetens på idrottsområdet. Det behöver inte nödvändigtvis betyda att EU saknar någon form av befogenhet inom idrotten. De ekonomiska aspekterna av idrotten regleras med stöd av EU:s befogenhet att vidta åtgärder för att skydda och upprätthålla den inre marknaden. EU skulle även kunna använda sin befogenhet att vidta vissa åtgärder inom idrotten gällande dopning med hänvisning till folkhälsan.¹⁰⁴ Artikel 165 FEUF ger EU begränsade möjligheter till reglering inom idrottsområdet, dock kan EU fortfarande ingripa genom tidigare kompetensgivande artiklar, genom att vidta åtgärder som indirekt eller direkt omfattar idrotten, exempelvis åtgärder rörande de ekonomiska aspekterna eller folkhälsoskäl. Rörande dopning inom idrotten, har medlemsstaterna påbörjat ett samarbete gällande en harmoniserad nationell straffrätt så att alla medlemsstater i framtiden ska behandla

¹⁰¹ J. Lindholm, "Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?", s. 167.

¹⁰² Ibid. Se även artikel 2.5 FEUF och artikel 6E FEUF.

¹⁰³ Fördraget om Europeiska unionen (FEU), artikel 5.3 samt 5.4.

¹⁰⁴ J. Lindholm, "Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?", s. 170.

handel med dopningsmedel på samma sätt som med narkotika.¹⁰⁵ Denna utveckling av ett gemensamt samarbete mellan medlemsstaterna visar att de begränsningar som återfinns i artikel 165 FEUF bland annat förbudet mot harmoniseringslagstiftning, kan få en avgränsad praktisk betydelse om det finns ett tillräckligt politiskt stöd av medlemsstaterna. Harmoniseringsprocessen av dopningslagstiftningen sker inte genom bindande EU-rättslig harmoniseringslagstiftning utan genom politiska åtaganden från medlemsstaterna. Dessa åtaganden från medlemsstaterna kan tänkas leda till att EU i framtiden antar bindande lagstiftning på idrottsområdet, förutsatt att det finns ett politiskt stöd från medlemsstaterna, men EU är för tillfället förhindrat att lagstifta inom området.¹⁰⁶

Det är emellertid inte uteslutet att denna typ av process skulle kunna växa fram på andra områden som sammanhänger med idrotten. EU-rätten har påverkat idrotten främst genom fördragets regler om den inre marknaden, mer specifikt de grundläggande friheterna och konkurrensrätten. Artikel 165 FEUF har således spelat en mindre framträdande roll vid tillämpning av EU-rätten, eftersom den varken utökar eller minskar reglernas tillämpning på idrotten. De ekonomiska aspekterna av idrott påverkas av EU-rättsliga regler genom negativ integration, där EU-rätten förbjuder vissa åtgärder för den inre marknads bästa. De positiva effekterna av integrationen av EU-rätten, genom lagstiftning, återstår att se. Detsamma gäller om artikel 165 FEUF skulle kunna fungera som vägledande i framtiden.

Det är den negativa integrationen av EU-rätten som länge, och kanske för alltid, kommer att begränsa idrottens chans till autonomi inom EU. Konkurrensreglerna inom EU kan tillämpas på idrottsområdet så länge idrotten utgör en ekonomisk verksamhet eller har en ekonomisk effekt inom EU, som redan konstaterats i fallet C-519/04, Meca-Medina. Regler som är av rent idrottsintresse och om de är påkallade för att uppnå sitt avsedda syfte, kan utgöra ett undantag från EU-rätten då de anses vara försvarbara.¹⁰⁷ Det råder fortfarande en viss osäkerhet kring hur EU-rätten tillämpas på idrottsområdet, som har resulterat i offentlig kritik mot EU från

¹⁰⁵ Vitbok om idrott, KOM (2007) 391 slutlig, s. 4-5.

¹⁰⁶ J. Lindholm, "Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?", s. 174.

¹⁰⁷ S. Weatherill, "Fairness, Openness and the Specific Nature of Sport: Does the Lisbon Treaty Change EU Sports law?", *International Sports Law Journal* 2010, nr 3/4, s. 11, på s. 14-15.

idrottsorganisationer. Idrottsorganisationer har kritiserat EU:s intåg på idrottsområdet genom att hävda att EU-rätten missuppfattar idrottens natur och syfte samt att den ingriper på idrottsområdet på ett okänsligt och destruktivt sätt. Vidare hävdar idrottsorganisationerna att det råder en stor osäkerhet för idrottsorganisationer på grund av den tvetydiga praxis som utvecklats inom idrottsområdet.¹⁰⁸ Efter Meca-Medina domen riktade idrottsorganisationer, däribland UEFA, skarp kritik mot EU. De hävdade att politikerna i EU måste se över EU:s rättssystem så att det ämnar skydda idrotten och förhindra ett potentiellt missbruk av EU-rätten på idrottsområdet.¹⁰⁹

På grund av idrottens specifika karaktär kan det tänkas att idrottsorganisationerna önskar en mer gynnsam bedömning av frågor rörande idrott från EU-institutionerna. I dagsläget har införandet av artikel 165 FEUF en begränsad betydelse för den negativa integrationen av konkurrensrätten inom idrotten, då den saknar någon bestämmelse i artikeln som förändrar konkurrensrättens tillämpningsområde. För att artikel 165 FEUF skulle kunna få ett genomslag i framtiden inom EU krävs främst ett samarbete mellan idrottsorganisationerna och EU.¹¹⁰ Samarbetet mellan EU och idrottsorganisationerna skulle kunna ändra EU-rättens reglering inom idrottsområdet men är i dagsläget fortfarande väldigt oklart på grund av bristande praxis från EU:s institutioner. Dock har EU-institutionerna visat ett ökat intresse och stöd för unionens åtgärder på idrottsområdet, som kan komma att påverka hur EU-rätten appliceras på idrottsområdet.¹¹¹ Även om det inte i dagsläget finns någon EU-rättslig lagstiftning som reglerar idrottsliga frågor, har EU-rättens intåg på idrottsområdet fått oanade konsekvenser för vissa idrottsklubbar, i form av återbetalningsskyldighet på flera miljoner. Detta kan i sin tur öka incitamentet till en mer tydlig och säker EU-rättslig reglering på idrottsområdet som varken ökar eller minskar idrottens autonomi.

¹⁰⁸ Ibid, s. 16.

¹⁰⁹ G. Infantino (Director of Legal Affairs, UEFA) "Meca-Medina: a step backwards for the European Sports Model and the Specificity of Sport?" UEFA paper 02-10-2006.

¹¹⁰ B. García, "UEFA and the European Union: From Confrontation to Cooperation", 3 Journal of Contemporary European Research 202-223. (2007). Se även, European Commission, Joint Statement by Vice-President Joaquín Almunia and President Michel Platini, 21 mars 2012, p. 7.

¹¹¹ J. Lindholm, "Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?", s. 175.

3.3 Statsstöd till idrottsanläggningar i EU

Under 2011 anmälde Ungern ett tilltänkt statsstöd inom idrottsområdet till EU-kommissionen. Statsstödet skulle gå till renovering av existerande idrottsanläggningar, stöd till ungdomsidrotten, samt en ökning av tillgängligheten till idrottsutrustning för de lokala invånarna. Stödet skulle bidra till en ökad idrottsutövning inom landet samt främja kommande stora idrottsevenemang genom förbättrade idrottsanläggningar.¹¹²

Ungern menade att en tänkbar anledning till det bristande intresset för idrott var att modernare anläggningar inte fanns tillgängliga. De flesta anläggningar i landet var på väg att förfalla och i många fall var anläggningarna till och med farliga för medborgarna. Detta ansågs även vara en av anledningarna till att Ungerns medborgare generellt spenderade mindre pengar på sport än övriga länder i Europa.¹¹³ Professionella klubbars budget i landet presenterades, deras budget visade sig utgöra en knapp bråkdel av jämförbara klubbars budgetar i Europa.¹¹⁴ Detta gjorde det omöjligt för inhemska klubbar att finansiera återuppbyggnaden av infrastruktur på egen hand. Statsstödet utformades som skattesubventioner till privata företag som bidrog till återställandet av infrastrukturen samt till utvecklingen av ungdomsidrotten. Denna typ av stöd var tänkt att föra samman privata företag med de lokala idrottsklubbarna, med en framtidsvision att de skulle kunna samverka utan skattesubventioner som en motiverande faktor för de privata företagen. Ungern argumenterade att denna typ av stöd var den minst ingripande formen av statsstöd, eftersom ett kapitaltillskott inte förekom direkt till idrottsklubbarna.

Det fanns inte några tydliga riktlinjer avseende statsstöd på området som gäller rekonstruktion av infrastruktur. EU-kommissionen tillämpade artikel 107.3 (c) FEUF, vilken tydliggör att stödet inte får påverka handeln negativt i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. En avvägning gjordes mellan stödets för- och nackdelar.¹¹⁵ Fördelarna var ökat deltagande hos allmänheten inom idrottsaktiviteter

¹¹² Kommissionens beslut i ärendet, SA. 31722- Hungary, Supporting the Hungarian sport sector via tax benefit scheme, Bryssel 2011-09-11, C(2011) 7287 final.

¹¹³ Statistik som Ungern presenterade som underlag visade att hushållens totala utgifter utgick till knappt 0.2% inom idrottsaktiviteter jämfört med Europas riktvärde på 1 %.

¹¹⁴ Kommissionens beslut i ärendet, SA. 31722, p. 6.

¹¹⁵ Official Journal of the European Union, C323, 30.12.2006, p 1.3. Se även OJ C82, 1.4.2008, p. 1.3.

och evenemang. Nackdelarna var den potentiella snedvridningen av konkurrensen och den inre marknaden. Kommissionen utredde frågan om statsstödet främjar allmänhetens intresse av rekonstruktion av idrottsinfrastruktur där ett marknadsmisslyckande är ett faktum. Kommissionen beaktade artikel 165 FEUF om unionens bidrag till europeisk idrottsutveckling och idrottens specifika karaktär. Intresset från de privata investerarna var obefintlig på grund av skicket på de flesta anläggningar som krävde stora investeringar. Detta visade tydliga tecken på ett marknadsmisslyckande som gav anledning till att statsstödet var nödvändigt, i enlighet med kommissionens Vitbok om sport.¹¹⁶

Kommissionen utredde därefter om stödet var utformat på ett sätt som tillgodoser allmänhetens intresse. I utbyte mot statsstödet *quid pro quo* skulle de berörda idrottsklubbarna i möjligaste mån verka för allmänhetens fördel, genom att beakta allmänhetens intresse och verka för ökat deltagande. Stödet skulle också verka för utvecklingen av infrastruktur i den mån idrottsanläggningen anpassas för andra sporter än den primärsport som förekom i anläggningen. Slutligen utreddes om stödets påverkan på konkurrensen var begränsad så att det övergripande målet resulterade i att stödet var förenligt med den inre marknaden.

Det planerade stödet innefattade flera åtgärder som minimerade risken för snedvridning av konkurrensen. Stödet skulle ges under transparenta förhållanden, det vill säga det skulle vara möjligt att avgöra stödets storlek. Ungern säkerställde även att en betydande del av kostnaderna för infrastrukturen indirekt skulle åläggas idrottsklubbarna, samt stödet var begränsat till de olika klubbarna och klubbarna skulle följa de riktlinjer uppsatta för förmånskostnader vid användning av anläggningen. Kommissionen beslutade att de uppställda åtgärderna minimerade risken för potentiell snedvridning av konkurrensen och beslutade att statsstödet var förenligt med artikel 107.3 (c) FEUF.

Ovan behandlade beslut var det första beslutet gällande statsstöd till idrottsinfrastruktur som EU-kommissionen fastställde. Beslutet utgjorde ett startskott för kommande tio statsstöd inom idrottssektorn runtom i Europa. De flesta av dessa tio stöd gällde fotbollsarenor, men även statsstöd för renovering och byggnad av

¹¹⁶ Vitbok om idrott KOM (2007) 391 slutlig, Bryssel 11 juli 2007.

bland annat arenor och anläggningar uppmärksammades. Det alla tio stöd hade gemensamt var att de anmäldes till kommissionen i enlighet med artikel 108.3 FEUF innan de verkställdes. Resultatet av de godkända besluten från kommissionen visade en konsekvent och positiv syn på statsstöd till idrottsinfrastruktur.¹¹⁷ Kommissionens beslut grundade sig på att idrottsanläggningar som främjar olika idrottsaktiviteter kan anses vara en statlig angelägenhet som gynnar den lokala befolkningen.

I kommissionens beslut gällande statsstöd i den tyska staden Erfurt uttalade kommissionen; för att uppnå en policy gällande det allmänna intresset kan uppförandet av idrottsanläggningar och andra lokala evenemang, och som stödjer olika typer av idrottsaktiviteter som gynnar lokal befolkningen, anses vara en statlig angelägenhet.¹¹⁸ I denna hänvisning refererar även kommissionen till artikel 165 FEUF om den sociala dimension idrott bidrar med och påpekar att unionen ska bidra till europeiska insatser på idrottsområdet. Kommissionen hänvisar även till artikel 167 FEUF under punkt 4, för att främja och respektera den kulturella mångfalden. Eftersom idrottsanläggningen även bland annat kommer att användas för kulturella tillställningar som konserter, konferenser och möten.

Kommissionen är även medveten om den privata marknadens bristande intresse för att bära den finansiella investeringen av idrottsinfrastruktur på egen hand. Den konstaterade därför att de statsstöd som godkänts var nödvändiga och ändamålsenliga med hänsyn till den privata marknadens frånvaro. Kommissionen påpekade i ärendet gällande statsstöd till tre arenor i Nordirland att ett ingripande av staten var nödvändigt för att bygga arenorna på grund av bristen på privata investerare.¹¹⁹

Ett statsstöd är som regel förbjudet enligt artikel 107.1 FEUF, med hänsyn till dess potentiella påverkan på konkurrensen. För att ett statsstöd ska vara förenligt med den inre marknaden måste medlemsstaterna bland annat påvisa ett rättfärdigt syfte bakom stödet. Nordirland hävdade i sitt ärende med framgång att utan något statsstöd skulle det inte finnas någon idrottsanläggning i de områdena arenorna tänkt placeras

¹¹⁷ B. Van Rompuy och O. van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, ASSER research paper 2016-01, s. 13.

¹¹⁸ Kommissionens beslut i ärendet, SA.35135(2012/N), Germany, Multifunktionsarena der Stadt Erfurt, Bryssel 2013-03-20, C(2013) 1517, p. 14.

¹¹⁹ Kommissionens beslut i ärendet, SA.37342(2013/NN), United Kingdom Regional Stadia development in Northern Ireland, Bryssel 2014-04-09, C(2014) 2235 final, p. 94.

inom.¹²⁰ Stödet kan inte endast rättfärdigas på den grund att idrottsanläggningar saknas. Det måste fortfarande gynna lokalbefolkningen samtidigt som stödet måste vara nödvändigt, proportionerligt och påverkan på konkurrensen vara begränsad i den mån att det övergripande målet resulterar i att stödet är förenligt med den inre marknaden. Om medlemsstaten kan påvisa att stödet uppfyller dessa rekvisit kan ett undantag från artikel 107.1 FEUF göras genom artikel 107.3 (c) FEUF. Detta gäller stöd som underlättar för utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.¹²¹

För att statsstödet ska gynna den lokala befolkningen, kan stödet inte vara riktat till en enda sport. Stödet får inte främja en enda fotbollsklubb eller annan idrottsklubb, för att främja en allmännyttig användning av idrottsanläggningen. Detta för att begränsa en potentiell snedvridning eller hot att snedvrida konkurrensen. Stödet ska samtidigt vara proportionerligt till dess syfte. Användningen av idrottsanläggningen ska tillfredsställa åtskilliga idrottsutövare genom tillgång till anläggningen. Såväl professionella- som amatöridrottsutövare ska ha tillgång till anläggningen genom statsstödet, men även den lokala befolkningen.¹²² Prisjusteringen för att få tillgång till idrottsanläggningen sker genom transparenta och icke diskriminerande villkor, för att begränsa en potentiell snedvridning av konkurrensen. Stödet anses inte då påverka handeln eller konkurrensen mellan medlemsstaterna i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset.¹²³

¹²⁰ Ibid, p. 96.

¹²¹ Kommissionens beslut i ärendet, SA.33618 (2012/C), on state aid which Sweden is planning to implement for Uppsala arena, Bryssel 2013-05-01, C(2013) 2362 final, p. 47.

¹²² Kommissionens beslut i ärendet, SA.37373 (2013/N), The Netherlands Contribution to the renovation of ice arena Thialf in Heerenveen, Bryssel 2013-12-13, C(2013) 9344 final, p. 59. Se även Kommissionens beslut i ärendet, SA.37109 (2013/N), Belgium Football stadiums in Flanders, Bryssel 2013-11-20, C(2013) 7889 final, p. 11 och 38.

¹²³ Kommissionens beslut i ärendet, SA.37109, p. 41.

4. Statsstöd till professionella idrottsklubbar i EU

4.1 Allmänt om statsstöd till professionella idrottsklubbar

Statsstöd till idrottssektorn har varit en känd företeelse för EU-kommissionen sedan år 2011. Stöden har beviljats inom olika idrottsområden. Kommissionen har inte beslutat om någon specifik reglering beroende på idrottsområde. Med hänsyn till stöd till idrottsinfrastruktur där de officiella riktlinjerna utvecklats till ”hard law”, så utvecklar kommissionen fortfarande individuella prejudicerande beslut gällande förenligheten av olika statsstöd till professionella idrottsklubbar. Det var först år 2013 som kommissionen inledde ett flertal formella granskningar av statsstöd. Stöden ansågs gynna specifika professionella spanska och nederländska fotbollsklubbar. Statsstöden gavs i form av förmånligare skatt, försäljning av mark och anläggningar, borgensåtagande, banklån och befrielse från skulder.¹²⁴ Innan år 2013 hade kommissionen endast fattat tre beslut gällande statsstöd till professionella klubbar. Kommissionen ansåg inte att dessa stöd omfattades av artikel 107.1 FEUF, och beslutade att stöden var förenliga med den inre marknaden efter en preliminär granskning.¹²⁵

Under år 2000 anmälde den franska staten ett tilltänkt statsstöd till kommissionen, som innebar lokala bidrag till professionella klubbar inom fotboll, basket, rugby och volleyboll. Stödet var format för att främja ungdomsidrotten inom klubbarna samt utbildning för de unga idrottsutövarna. Kommissionen ansåg att främjandet av ungdomssektorn faller inom den statliga angelägenheten, så länge den franska staten förbinder sig att undvika överkompensation av nettokostnaderna. Den franska staten skulle säkerställa att de mottagna bidragen främjade ungdomssektorn och förpliktas att återkräva utbetalt stöd som använts för andra ändamål, exempelvis de professionella klubbarna ungdomsidrotten är verksam inom.¹²⁶

På eget initiativ, ex officio, utfärdade kommissionen en preliminär undersökning angående en ny italiensk lag som innebar specifika regler rörande beskattning och redovisning för professionella klubbar inkluderat Serie A-fotbollsklubbar. Även

¹²⁴ B. Van Rompuy och O. van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, s. 15.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Kommissionens beslut i ärendet, N 118/00, France Subventions publiques aux clubs sportifs professionnels, Bryssel 2001-04-25, SG(2001) D/288165.

kallad Salva Calcio. Detta möjliggjorde för de professionella klubbarna att skriva av delar av idrottsutövarnas kontrakt vid årsredovisning på grund av exempelvis skada, som dolde klubbens riktiga utgifter. Spelarkontrakten är en av om inte den största utgiften för professionella klubbar och genom Salva Calcio undanhöll de förluster klubben hade och gav en missvisande bild för potentiella investerare. Samtidigt som de professionella fotbollsklubbarna kunde betala ut högre löner till spelare som i sin tur kunde locka lovande fotbollsspelare till fotbollsklubben.

Denna lag ansågs kunna snedvrída eller hota att snedvrída konkurrensen genom att gynna specifika klubbar, genom att några av de professionella klubbarna medverkar i den internationella fotbollstävlingen Champions League.¹²⁷ Kommissionen ansåg att lagen inte gav en rättvis bild av klubbens ekonomiska situation samtidigt som lagen stod i strid med EU:s direktiv om redovisning.¹²⁸ Kommissionen bad medlemsstaten att ändra Salva Calcio år 2004. Den italienska staten ändrade lagen genom att se till att den inte längre utgjorde ett gynnande i form av skatteförmåner, vilket fick till följd att kommissionen beslutade att åtgärden inte längre utgjorde ett statsstöd.¹²⁹

År 2004 underrättades kommissionen av den nederländska staten angående planerade uppdragsavtal till den lokala basket- och volleybollklubben i staden Almere. Staden skulle ersätta idrottsklubbarna för uppfyllandet av uppdrag relaterat till träning, främjandet av fysisk aktivitet för de lokala invånarna, marknadsföring av staden och främjandet av idrottsutövning på gräsrotsnivå. Kommissionen ansåg inte att dessa uppdragsavtal utgjorde ett gynnande för idrottsklubbarna på grund av att avtalen var utformade för att inte riskera att överkompensera idrottsklubbarna, samtidigt som klubbarna fick ersättning efter normala marknadsförhållanden. Det anmälda stödet från Nederländerna ansågs inte utgöra ett statsstöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF.¹³⁰ Med undantag från Frankrike och Nederländernas beslut om statsstöd, fick kommissionen inga ytterligare anmälningar gällande statsstöd till professionella

¹²⁷ Kommissionens pressmeddelande 11 november 2003, "Commission probes measures for professional sports clubs in Italy (Salva-Calcio), IP/03/1529.

¹²⁸ The fourth (78/660/EEC) och seventh (83/349/EEC), Council Directives (Accounting Directives).

¹²⁹ B. Van Rompuy och O. van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, s. 15. Se även Kommissionens pressmeddelande 13 oktober 2005, "Commission closes case against Italy on accounting rules for professional sports clubs ("Salva-Calcio"), IP/05/1271.

¹³⁰ Kommissionens beslut i ärendet N555/2004, Nederland Maatregelen ten behoeve van sportclubs: Basketball Omniworld Almere en Volleyball Omniworld Almere, Bryssel 2005-04-06, C(2005)978 fin.

klubbar fram till år 2013.¹³¹ Bristen på anmälningar till kommissionen kan bero på att stöd som ges till idrottsföreningar på gräsrotsnivå ligger i samhällets intresse i form av främjandet av fysisk aktivitet och skapandet av arbeten. Samtidigt som de ofta omfattas av de-minimis-förordningen eller förordningen om det allmänna gruppundantaget.¹³² Dessa stöd uppfyller inte samtliga rekvisit i artikel 107.1 FEUF och undantas anmälningsskyldigheten från artikel 108 FEUF. Det som ska uppmärksammas är de stöd som ges till professionella klubbar, på grund av att de utgör en ekonomisk verksamhet, och kan snedvrیدا eller hota att snedvrیدا konkurrensen genom gynnande av specifika idrottsklubbar som är oförenligt med den inre marknaden.

Artikel 108 FEUF kräver att medlemsstaterna anmäler planerade statsstödsåtgärder med undantag från de som omfattas av gruppundantagsförordningen och de-minimis-förordningen. Oanmälda stöd har skapat ett visst huvudbry för EU:s statsstöds kontroll eftersom det råder en viss brist på tillämpning av de EU-rättsliga statsstödsreglerna från regionala och lokala myndigheter som ger stöd som strider mot EU-rätten.¹³³ Uppmärksammandet av olagliga statsstöd sker främst genom tredjeparts klagan till kommissionen angående statsstödet, eller genom en annan källa som möjliggör för kommissionen att starta en utredning rörande stödet på eget initiativ. Även om nya statsstöd uppmärksammas från kommissionens är det inte alltid resurserna räcker till, under år 2009 rapporterades runt 400 klagomål angående statsstöd där kommissionen startade utredningar vid 35 tillfällen.¹³⁴

Innan år 2013 startade kommissionen på eget initiativ två formella undersökningar gällande statsstöd till professionella idrottsklubbar.¹³⁵ Den ena angående Salva Calcio-lagen i Italien där kommissionen startade den formella utredningen på eget initiativ, och den andra efter klagomål gällande markförsäljning i Nederländerna till fotbollsklubben AZ Alkmaar. Den senare utredningen gällande markförsäljningen

¹³¹ European Commission, Report from the 3rd meeting of the Expert group on Sustainable Financing of Sport, Strengthening financial solidarity mechanisms within sport (XG FIN), december 2012, s. 12-13. [<http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/xg-fin-201211-deliverable.pdf>] Senast besökt 2017-03-27.

¹³² Ibid, s. 9.

¹³³ B. Van Rompuy och O. van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, s. 16.

¹³⁴ European Court of Auditors, "Do the Commission's procedures ensure effective management of State aid control?" (2011) Special Report No. 15, p. 26.

¹³⁵ B. Van Rompuy och O. van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, s. 16.

avslutades efter att avtalet mellan Alkmaars kommun och fotbollsklubben AZ hävts.¹³⁶

Detta väcker frågan om kommissionens plötsliga intresse av de djupgående undersökningarna gällande statsstöd till professionella fotbollsklubbar i Spanien och Nederländerna under år 2013. Kommissionen har uppmärksammat de oanmälda statsstöden genom pressen och klagomål från lokala medborgare. Den ekonomiska krisen som startade år 2008 har onekligen varit en bidragande faktor till det ökade intresset av hur staten spenderar statliga resurser. I länder som Spanien, där medborgarna personligen fått uppleva de sociala konsekvenserna av lågkonjunktur och åtstramning, blir det nästan oundvikligt att allmänheten ställer sig negativ till att spendera offentliga medel på professionella idrottsklubbar och stora idrottstävlingar.¹³⁷

En annan bidragande faktor till kommissionens plötsliga intresse var ”The 2012 information-gathering exercise”, där kommissionen samlade information om professionella fotbollsklubbars finansiering med hjälp av UEFA. På grund av de oanmälda statsstöden, under perioden år 2009 till år 2012, meddelade kommissionen samtliga medlemsstater om en översyn av samtliga verkställda åtgärder som kan ha gynnat professionella fotbollsklubbar.¹³⁸ I meddelandet underströks att åtgärder som kan ha gynnat fotbollsklubbar i form av skattereduktioner eller sänkningar av sociala avgifter utgör statsstöd och påminde medlemsstaterna att anmäla alla stödåtgärder. Kommissionen valde endast fotbollsområdet eftersom det var inom detta område en potentiell snedvridning av konkurrensen troligast skulle framkomma på grund av att fotboll är den största marknaden när det gäller sponsorer och spelarövergångar.¹³⁹

¹³⁶ Kommissionens beslut av den 25 januari 2006, om det statliga stöd som Nederländerna beslutat att bevilja till förmån för AZ och AZ Vastgoed BV, [delgivet med nr K(2006) 80].

¹³⁷ B. Van Rompuy och O. van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, s. 17.

¹³⁸ O. Van Maren, EU state Aid Law and professional Football: A Threat or a Blessing?, s. 36.

¹³⁹ European Commission, Report from the 3rd meeting of the Expert group on Sustainable Financing of Sport, Strengthening financial solidarity mechanisms within sport (XG FIN), s. 9 ff.

4.2 Statsstöd till professionella fotbollsklubbar i Nederländerna

Under första halvan av år 2011 kom det in ett flertal klagomål till kommissionen från medborgare i Nederländerna gällande olagligt statsstöd som delats ut till professionella fotbollsklubbar. De professionella klubbarna var PSV, NEC Nijmegen, Willem II, MVV Maastricht, Vitesse och FC Den Bosch. Statsstöden handlade bland annat om försäljning av markfordring till den lokala kommunen, sänkta avgifter vid användandet av fotbollsstadion, upphävning av inestående skulder hos kommun samt försäljning av mark för att sedan hyra tillbaka den till ett lägre pris.¹⁴⁰ Kommissionen drog slutsatsen att samtliga fotbollsklubbar hade finansiella problem under tiden då statsstöden verkställdes. Dock åsidosatte de Nederländska myndigheterna att anmäla stöden till kommissionen, samt förklara vilka skäl stöden grundades på innan de verkställdes.

Innan kommissionen beslutade att utföra en formell undersökning av stöden, inhämtades information om idrottsklubbarnas finansiella situation från UEFA.¹⁴¹ Kommissionen ansåg att informationen inte var tillräcklig och startade därför en formell undersökning av stöden i enlighet med artikel 108.2 FEUF, för att fastslå om stöden omfattades av artikel 107.1 FEUF. Stödåtgärderna till de olika professionella fotbollsklubbarna behandlades enskilt under det sammanslagna ärendet SA.33584. Detta på grund av att stöden skedde under samma tidsperiod och några av stöden var utformade på samma sätt.

Under år 2007 hade fotbollsklubben Vitesse stora finansiella problem och hade under de senaste tio åren redovisat förlustresultat. Arnhem kommun var en den viktigaste kreditgivaren som ägde runt 45 % av klubbens fordringar. Under december år 2007 uppmanade kommunen Vitesse att betala skulderna, vilket fotbollsklubben var oförmögen att göra. Vitesse startade förhandlingar med fordringsägarna om att omstrukturera skulderna, där samtliga var eniga förutom Arnhem kommun på grund

¹⁴⁰ Kommissionens beslut i ärendet SA.33584 (2013/C) (ex 2011/NN) – The Netherlands Alleged municipal aid to the professional Dutch football clubs Vitesse, NEC, Willem II, MVV, PSV and FC Den Bosch in 2008-2011, Bryssel 06.03.2013 C(2013)1152 FINAL.

¹⁴¹ Ibid, p. 8.

av ett äldre kontraktsvillkor.¹⁴² Vitesse fick under mars år 2008 en tillfällig inhibition av betalning till fordringsägarna genom en äldre nederländsk lag gällande insolvens.¹⁴³ Genom denna lag kan den nationella domstolen tillfälligt skydda ett företag som inte kan betala sina skulder inom en nära framtid. Under tiden väljs en lämplig förvaltare ut för att undersöka möjligheterna att förhandla om kreditavtalen med borgenärerna. Samtliga borgenärer accepterade det omstrukturerade avtalet förutom Arnhem kommun, vilket inte påverkade utgången av förhandlingarna. Om majoriteten av borgenärerna accepterade förslaget och representerade mer än hälften av fordringarna skulle omförhandlingen godkännas genom den nationella insolvenslagen.¹⁴⁴ Om fotbollsklubben skulle ha förklarats ha gått i konkurs hade Arnhems kommuns fordran blivit värdelös. Under dessa villkor accepterade kommunen omstruktureringen av fordringarna. Som ett resultat av omstruktureringen av skulderna mottog kommunen ca 12 % av de fordringar som fanns hos fotbollsklubben. Den nederländska staten ansåg att kommunen agerade inom ramen för den marknadsekonomiska kreditorprincipen och åtgärden skulle därför inte anses som ett statsstöd.¹⁴⁵

Sedan år 2003 var NEC Nijmegen den främsta användaren av den multifunktionella fotbollsstadion Goffert stadion, som tidigare såldes från fotbollsklubben till kommunen. Vid stadion byggdes en multifunktionell idrottsanläggning under 2003, De Eendracht, som med jämna mellanrum hyrs ut till NEC och andra idrottsutövare i tränings syfte. NEC kontaktade kommunen under 2008-2009 gällande ett avtalsvillkor i hyresavtalet som gav NEC rätten att köpa loss De Eendracht. Fotbollsklubben var villig att undanta rätten att köpa loss anläggningen om kommunen betalade mellanskillnaden av De Eendracht bokförda värde, och värdet presenterat av en opartisk värderingsexpert. Efter att ha anlitat en värderingsman för anläggningen accepterade kommunen att köpa loss rättigheterna från NEC för över 2 miljoner euro. Den nederländska staten ansåg inte att något selektivt gynnande hade skett till förmån

¹⁴² Ibid, p. 19-20.

¹⁴³ Faillissementswet 1893.

¹⁴⁴ Faillissementswet 1893, artikel 268, ” Until the adoption of the agreement requires the approval of a simple majority of the meeting appeared recognized and admitted creditors representing at least half the amount of the approved and permitted claims. No permission is required from an accredited or authorized creditor insofar as his claim is based on a forfeited penalty.”. (Egen översättning).

¹⁴⁵ Kommissionens beslut i ärendet SA.33584, p. 21-23.

för NEC eftersom transaktionen skedde under marknadsmässiga förhållanden och inte utgjorde ett statsstöd.¹⁴⁶

Fotbollsstadion i kommunen Tilburg hade sedan år 2004 hyrts ut till fotbollsklubben Willem II för omkring en miljon euro per år. Under 2009/10-säsongen halkade fotbollsklubben efter med betalningarna av upplåtelse av stadion, orsaken var att fotbollsklubben var på väg mot konkurs. En eventuell konkurs av fotbollsklubben skulle inte bara innebära en förlust på en miljon euro i hyresintäkter utan även intresset för professionell fotboll i staden. Detta skulle även innebära rivning av stadion till en hög kostnad. Tilburg bestämde sig för att sänka hyreskostnaderna för fotbollsklubben Willem II med retroaktiv verkan till och med juli år 2004. Detta innebar omkring 2.5 miljoner euro över en 6 årsperiod, som efter avdrag skulle betalas tillbaka till fotbollsklubben och säkra dess fortlevnad. Den nederländska staten menade att kommunen agerade i jämförelse med den marknadsekonomiska investeringsprincipen, samt påpekade att om kommunen inte hade verkställt de nödvändiga åtgärderna hade förlusterna blivit ännu mer omfattande. Åtgärderna skulle inte anses vara statsstöd och om kommissionen trots detta, beslutade att åtgärderna omfattas av statsstödsreglerna ska de anses falla inom artikel 107.3 (c) FEUF.¹⁴⁷

År 2010 hamnade MVV Maastricht i allvarliga finansiella problem med skulder över 6.5 miljoner euro varav 1.7 miljoner hade kommunen Maastricht fordringar på. För att undvika konkurs av fotbollsklubben upphävde kommunen sin fordran samt köpte stadion baserat på extern värdering för 1.85 miljoner euro som endast MVV använde. Den nederländska staten hävdade att stadion blivit multifunktionell med MVV som en av flera användare av anläggningen. Denna åtgärd skulle inte anses utgöra statsstöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF enligt den nederländska staten. På grund av att kommunen agerade under den marknadsekonomiska investeringsprincipen när de köpte stadion och under marknadsmässiga kreditorprincipen när de drog tillbaka fotbollsklubbens skuld.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Ibid, p. 24-28.

¹⁴⁷ Ibid, p. 29-31.

¹⁴⁸ Ibid, p. 32.

Framtill år 2011 ägde fotbollsklubben PSV Philips stadion och träningsanläggningen De herdgang samt marken under dessa anläggningar. Efter att ha hamnat i finansiella svårigheter tog PSV kontakt med Eindhoven kommun, lokala företag och banker verksamma i Eindhoven. Vissa av företagen accepterade nya lån från PSV eller ändringar av existerande lån för att hjälpa PSV med klubbens finansiella svårigheter. Eindhoven kommun ingick ett avtal med fotbollsklubben att köpa marken under fotboll- och träningsanläggningen för nästan 48.5 miljoner euro. Efter slutförd affär om marken skulle sedan kommunen hyra tillbaka marken till PSV. Den nederländska staten menade att köpet av marken ingår i kommunens budget och att både priset av marken och den årliga kostnaden för upplåtelse av marken var baserat på en opartisk expertvärdering. Därför ansåg den nederländska staten att detta avtal mellan kommunen och fotbollsklubben inte omfattades av artikel 107.1 FEUF.¹⁴⁹

FC Den Bosch hade under flera år svårigheter med sin ekonomi och under år 2010 stod det klart att utan ett ingripande från kommunen skulle konkurs vara ett faktum för fotbollsklubben. Nettoförlusten för klubben uppgick till 1 miljon euro under år 2009/10 och det egna kapitalet visade röda siffror. En av fotbollsklubbens borgenärer var Den Bosch-kommun som hade en fordran på över 1.5 miljoner euro. Som en del av en större plan tillsammans med alla borgenärer bestämde kommunen att avstå från sin fordran som skulle säljas för 1 euro till fotbollsklubbens supportrar. Vidare bestämde de att FC Den Boschs skulle frånträda sin tränings- och ungdomsanläggningarna. Anläggningarna skulle i sin tur förvärfvas av kommunen för 1.4 miljoner euro. Dessa två åtgärder gynnade inte FC Den Bosch eftersom fordran inte skulle kunna återbetalas om klubben förklarades ha hamnat i konkurs enligt den nederländska staten. Förvärvet av träningsanläggningarna gjordes under marknadsmässiga villkor, där den nederländska staten ser ett visst gynnande för fotbollsklubben eftersom betalningen skedde i förskott. Förskottsbetalningen var nödvändig för klubben och den nederländska staten menade att åtgärden skulle omfattas av de-minimis-reglerna.¹⁵⁰

Kommissionens grundade sin bedömning på att konstatera att samtliga fotbollsklubbar var aktiva inom professionell fotboll och utgjorde en ekonomisk

¹⁴⁹ Ibid, p. 33-34.

¹⁵⁰ Ibid, p. 35-37.

verksamhet i enlighet med artikel 107.1 FEUF. Samtliga fotbollsklubbar var potentiella deltagare inom europeiska fotbollstävlingar och var även ekonomiskt verksamma inom flera marknadsområden än endast fotbollstävlingar. Marknaderna var bland annat övergångsmarknaden för fotbollsspelare, marknadsföring och sponsorskap. Därför ansågs statliga medel som används för att gynna en professionell fotbollsklubb, oavsett vilken liga de är verksamma inom, ha en potentiell verkan för snedvridning av marknaden och i sin tur påverka handeln mellan medlemsstaterna. Många av de sponsorerna av fotbollsklubbarna var även verksamma utanför de nederländska gränserna.¹⁵¹ Kommissionen ansåg därför att stöd till de nämnda fotbollsklubbarna potentiellt kunde hota att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa klubbar och påverka handeln mellan medlemsstaterna.

Kommissionen var överens om att Arnhem kommun agerade i enlighet med den marknadsekonomiska kreditorprincipen i den utsträckning som var möjlig med hänsyn till den nederländska lagen om insolvens. Om fotbollsklubben skulle ha konkursförklarats hade Arnhems kommuns fordran blivit mindre värd tillsammans med resterande borgenärer, under dessa villkor accepterade kommunen omstruktureringen av fordringarna. Under förvaltningen som skedde under omstruktureringen av kreditavtalen uppmärksammades att om konkurs hade blivit aktuellt för fotbollsklubben hade KNVB¹⁵² dragit in Vitesses professionella fotbollslicens. Det hade inneburit att spelarna kunnat genomföra en kostnadsfri övergång till andra fotbollsklubbar. Den potentiella övergångsersättningen för dessa spelare stod för merparten av Vitesses immateriella tillgångar som uppgick till 1 982 000 euro av 2 854 000 euro. Kommissionen beslutade därför att kommunen i Arnhem inte gynnade Vitesse när de accepterade överenskommelsen och agerade som en hypotetisk privat kreditgivare hade gjort i samma situation, åtgärden utgjorde således inte statsstöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF.¹⁵³

Kommissionen tog ställning om fotbollsklubben NEC Nijmegen fick en selektiv förmån genom sin försäljning av rätten till De Eendracht för 2.2 miljoner euro till kommunen Nijmegen. Kommunen grundade sitt handlande i ett av två yttrande från

¹⁵¹ Ibid, p. 40.

¹⁵² Den nationella fotbollsförbundet (Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond) som representerar det nederländska engagemanget i UEFA och FIFA.

¹⁵³ Kommissionens beslut i ärendet SA.33584, p. 43-44.

två olika advokatbyråer. Det första yttrandet var att hyresavtalet skulle gälla tills NEC var intresserade av att förvärva anläggningen och utgjorde en faktisk rätt för fotbollsklubben att lägga anspråk på idrottsanläggningen. I det andra yttrandet drog advokatbyråerna slutsatsen att NECs rätt att köpa loss anläggningen inte existerade, eftersom villkoret som tydliggjorde att NEC kunde köpa loss De Eendracht saknade ett angivet pris eller kalkyl för priset av idrottsanläggningen. Kommunen Nijmegen hade bortsett från att förhandla med NEC om priset på anläggningen och agerade enbart utifrån det första yttrandet. Kommunen grundade sitt beslut i första yttrandet, vilket innebar att den nederländska staten inte visat att NEC hade en rätt att köpa idrottsanläggningen till ett angivet pris i avtalet eller att priset hade förhandlats innan förvärvet. När en myndighet baserat sitt beslut på ett av två motstridiga juridiska yttranden, ska den motivera varför den väljer det ena framför det andra. En sådan motivering hade kommunen Nijmegen inte framfört till kommissionen.¹⁵⁴

Fotbollsklubben NEC hade finansiella problem under tiden då kommunen förvärvade rättigheterna för De Eendracht, vilket den nederländska staten nekade. Efter att kommissionen inhämtat information från KNVB stod det klart att NEC, under tiden för rättighetsförvärvet, hade ekonomiska problem. Kommissionen drog slutsatsen att affären mellan kommunen Nijmegen och NEC innebar en selektiv förmån till NEC finansierat med statliga medel och utgjorde därför statligt stöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF.¹⁵⁵

I beslutet om Willem II Tilburg ansåg kommissionen att kommunen Tilburg försett fotbollsklubben Willem II med en selektiv förmån genom att ändra kostnaderna för stadion med retroaktiv effekt från år 2004. Den nederländska staten hävdade att Willem II betalt en högre avgift för användandet av anläggningen än andra jämförbara fotbollsklubbar under år 2004. Kommissionen noterade att hyresavgifterna för Willem II låg inom samma gräns som för andra fotbollsklubbar om än snäppet högre. Den nya hyran fastställd år 2010 med retroaktiv effekt var lägst jämfört med andra fotbollsklubbar. Kommissionen fastställde att Tilburg kommun utgett statsstöd till

¹⁵⁴ Ibid, p. 47.

¹⁵⁵ Kommissionens beslut i ärendet SA.33584, p. 49-50.

Willem II i enlighet med artikel 107.1 FEUF, genom ett selektivt gynnande av retroaktiv sänkning vid upplåtelse av fotbollsstadion.¹⁵⁶

Maastricht kommun upphävde sin skuld hos fotbollsklubben MVV samt köpte loss stadion som endast MVV använde. När kommunen upphävde sin skuld, som var den största fotbollsklubben hade, startade det en kedjereaktion hos andra borgenärer som gjorde detsamma. Kommissionen ansåg inte att detta handlande var typiskt för den marknadsekonomiska kreditorprincipen och utslöt inte att kommunens agerande innebar en selektiv förmån för MVV. Köpet av stadion från kommunen skulle byggas om för att bli en multifunktionell anläggning, där MVV skulle bli en viktig användare. Kommissionen noterade att kommunens investering i fotbollsanläggningen, som var beroende av en användare, utgjorde en hög risk även om fotbollsklubben täckte alla investeringskostnader. Risken minskas genom att göra anläggningen multifunktionell som kommunen tänkte göra, men risken återstod eftersom andra idrotter som tänkt använda anläggningen hade begränsade resurser som kunde täcka alla kostnader vid användning av idrottsanläggningen. Maastricht kommun hade inte presenterat en lönsam affärsplan för utnyttjandet av anläggningen, vilket gav anledning till att kommunen inte agerat enligt den marknadsekonomiska investeringsprincipen. Kommissionen drog slutsatsen att köpet av stadion sannolikt utgjorde statsstöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF och att fotbollsklubben MVV fick en selektiv förmån genom stödet.

PSV var en av de få fotbollsklubbarna i Nederländerna som ägde fotbollsstadion där de spelade, samt ägde marken under stadion och träningsanläggningen De Herdgang. Efter att PSV sålde marken under stadion och träningsanläggningen till kommunen Eindhoven hyrdes samma mark tillbaka till PSV genom ett längre hyreskontrakt på 40 år. Den nederländska staten menade att affären skedde genom marknadsmässiga villkor, samt att affären var neutral för kommunen då PSV ersatte eventuella räntor för kommunens lån. Den nederländska staten hänvisade, som i ovannämnda beslut i NEC Nijmegen, till att kommunens köp av marken under stadion omfattades av kommissionens meddelande gällande markförsäljning.¹⁵⁷ Kommissionen påpekade att

¹⁵⁶ Ibid, p. 52-53.

¹⁵⁷ Kommissionens meddelande om inslag av stöd vid statliga myndigheters försäljning av mark och byggnader, (OJ nr. C 209 daterad 10.07.97)

denna hänvisning endast gäller försäljning av mark eller byggnader staten äger. Kommissionen utredde sedan om kommunen agerat som en hypotetisk marknadsinvesterare vid köpet av marken. Den nederländska staten lyckades inte styrka att förvärvet av mark skulle generera någon form av vinst i kommande framtid, utan endast att kommunen inte skulle gå med förlust vid köpet. Detta kunde inte antas vara godtagbart för en privat investerare då förvärvet av marken varken utgjorde någon form av vinst eller förlust. Transaktionen var finansierad med statliga medel och ansågs gynna PSV i form av en selektiv förmån, eftersom kommunen kan få ett lån med lägre ränta än fotbollsklubben, skulle detta kunna utnyttjas av PSV för att betala amortering av stadion och andra lån med högre ränta. Kommissionen ansåg därför att åtgärden från kommunen Eindhoven utgjorde statsstöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF, till förmån för fotbollsklubben PSV.¹⁵⁸

Den holländska staten argumenterade att Den Bosch-kommun sålde sin fordran på över 1.5 miljoner euro för 1 euro eftersom lånet aldrig skulle kunna betalas tillbaka. Kommissionen godtog inte argumentet att genom att sälja sin fordran för 1 euro kunde FC Den Bosch etablera en ny juridisk form med supportrarna som andelsägare av klubben samt fortsätta sin verksamhet med en neutral balansräkning. Inte heller kunde den nederländska staten argumentera för att kommunen agerat som en privat kreditgivare, eftersom kommunen sålde sin fordran till supportrar medan övriga större kreditgivare omvandlade sina fordringar till aktieinnehav.

Angående förvärvet av tränings- och ungdomsanläggningarna var priset inte baserat på marknadsmässiga villkor. Priset kommunen betalade översteg idrottsanläggningens värde med över en miljon euro, mellanskillnaden utgjorde den nödvändiga summan för att kunna investera i fotbollsplaner med konstgräs som underlag. Den förskottsbetalning som utbetalades till FC Den Bosch omfattades inte av de minimisförordningen, på grund av att stöd till företag i svårigheter undantas från förordningen.¹⁵⁹ Upphävandet av lånet och köpet av idrottsanläggningen var en del av planen att omstrukturera FC Den Bosch juridiska form och åtgärderna skulle ses tillsammans vid bedömning av statsstöd. Kommissionen ansåg att åtgärderna utgjorde

¹⁵⁸ Kommissionens beslut i ärendet SA.33584, p. 58-62.

¹⁵⁹ Kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006 av den 15 december 2006 om tillämpning av artiklarna 87 och 88 i fördraget på stöd av mindre betydelse, artikel 1 (h).

statsstöd i enlighet med artikel 107.1 och bad om ytterligare information rörande förvärv av idrottsanläggningen.¹⁶⁰

Kommissionen såg ett problem med att samtliga stöd inte anmäldes i förväg till kommissionen i enlighet med artikel 108.3 FEUF. Eftersom stöden inte anmäldes innan de verkställdes inom de olika fotbollsklubbarna ansågs stöden vara olagliga och var därför inte förenliga med den inre marknaden. Kommissionen måste då ta ställning till om samtliga stöd kan utgöra undantag från artikel 107.1 FEUF. Kommissionen konstaterade att samtliga stöd med undantag från stödet till Vitesse omfattades av statsstödsdefinitionen i artikel 107.1 FEUF. Det var upp till den nederländska staten att åberopa villkor för stödet som kunde anses vara förenliga med EU:s inre marknad.¹⁶¹

Inskränkning genom artikel 107.3 (c) FEUF hade varit möjlig enligt den nederländska staten om kommissionen hade ansett att någon av de ovannämnda åtgärderna utgjorde statsstöd i enlighet med artikel 107.1 FEUF. Kommissionen beaktade idrottsartikeln artikel 165.1 FEUF och underströk vikten av artikel 165.2 FEUF, där unionen ska bidra till utvecklingen av europeisk idrott. För att ett stöd ska omfattas av artikel 107.3 FEUF har kommissionen upprättat ett flertal riktlinjer och regelverk angående kris- och omstruktureringsstöd vilka omfattar professionella fotbollsklubbar.¹⁶² Den nederländska staten gavs möjlighet att presentera ytterligare information för att stödet skulle anses förenligt med kommissionens riktlinjer.

Kommissionens beslutade att samtliga stöd omfattades av artikel 107.1 FEUF. Genom artikel 108.2 FEUF ändrade den nederländska staten stödåtgärderna för att åtgärderna skulle kunna omfattas av artikel 107.3 (c) som kan utgöra ett undantag från artikel 107.1 FEUF. Efter kommissionens pressmeddelande den 4 juli 2016 ansågs samtliga stöd till de nederländska fotbollsklubbarna, med undantag från det påstådda stödet till PSV, vara förenliga med EU:s statsstödsregler.¹⁶³ Kommissionen bedömde statsstöden mot bakgrund av gemenskapens riktlinjer från år 2004 om statligt stöd till

¹⁶⁰ Kommissionens beslut i ärendet SA.33584, p. 64-66.

¹⁶¹ *Ibis*, p. 68-69.

¹⁶² *Ibid*, p. 74-75. Se även Meddelande från kommissionen, gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter (2004/C 244/02).

¹⁶³ Kommissionens pressmeddelande den 4 juli 2016, ”State aid: Commission clears support measures for certain football clubs in the Netherlands”, IP/16/2402.

undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter. För att ett offentligt stöd ska omfattas av riktlinjerna måste fotbollsklubbarna förutsättas ha en hållbar framtidsutsikt och minska en potentiell snedvridning av konkurrensen genom stödet. Fotbollsklubbarna Den Bosch, MVV, NEC och Willem II hade stora finansiella problem som endast kunde räddas genom ett ingripande från den nederländska staten. Kommissionen fann att samtliga klubbar hade utformat en genomförbar omstruktureringsplan. Fotbollsklubbarna hade även åtagit sig att bidra med att sänka kostnader för omstruktureringen samt att verkställa åtgärder som minskar en potentiell snedvridning av konkurrensen på grund av statsstödet, i form av att minska antalet anställda och antalet registrerade fotbollsspelare, men även genom att minska spelarlönerna.¹⁶⁴

Stöden till fotbollsklubbarna Den Bosch, MVV, NEC och Willem II omfattades även av ”engångsvillkoret” i enlighet med kommissionens meddelande för gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter punkterna 72-77. Genom denna princip, ”One time, last time”, kan stöd ges ut en gång under en tioårsperiod. Det engångsstödet som gavs ut till fotbollsklubbarna ansågs av kommissionen vara nödvändiga för att säkra fotbollsklubbarnas framtid, samtidigt som stöden hade en begränsad negativ effekt på den inre marknaden. Kommissionen ska även, genom årliga rapporter från medlemsstaten, försäkra sig om att omstruktureringsplanerna utförs på ett korrekt sätt.

Kommissionen fann att markförsäljningen från fotbollsklubben PSV till kommunen Eindhoven hade skett under förhållanden som hade accepterats av en hypotetisk privat marknadsinvestor. Kommissionen tog i beaktande den värdering av marken som gjordes från en oberoende värderingsrapport. Rapporten fastställde att affären mellan kommunen och fotbollsklubben skedde under marknadsmässiga villkor, transaktionen utgjorde inte statsstöd enligt artikel 107.1 FEUF.¹⁶⁵

¹⁶⁴ Kommissionens beslut i ärende, SA.40168, on the state aid SA.40168- 2015/C (ex SA.33584 -2013/C (ex 2011/NN)) implemented by the Netherlands in favour of the professional football club Willem II in Tillburg, Bryssel 4.7.2016 C(2016) 4061 final, p. 24. Se även Kommissionens beslut i ärende, SA.41617, on the state aid SA.41617 - 2015/C (ex SA.33584 (2013/C) (ex 2011/NN)) implemented by the Netherlands in favour of the professional football club NEC in Nijmegen, Bryssel 4.7.2016 C(2016)4048 final, p. 77.

¹⁶⁵ Kommissionens beslut i ärende, SA.41613, on the measure SA.41613 – 2015/C (ex SA.33584 – 2013/C (ex 2011/NN)) implemented by the Netherlands with regard to the professional football club PSV in Eindhoven, Bryssel 4.7.2016 C(2016)4093 final, p. 43-66.

4.3 Statsstöd till Real Madrid CF

Real Madrid CF är en av världens mest framgångsrika fotbollsklubbar med en årlig omsättning på ca 513 miljoner euro. Under år 2011 uppmärksammade kommissionen, genom klagomål från lokala medborgare, att ett potentiellt statsstöd utdelats till fotbollsklubben Real Madrid CF i form av en förmånlig överlåtelse av mark.¹⁶⁶ Madrids kommunfullmäktige och fotbollsklubben Real Madrid nådde en förlikning år 2011 gällande bland annat utbyte av mark som skedde mellan år 1996 och år 1998 som är föremål för statsstödet.

År 1996 ingick Real Madrid en överenskommelse med Madrids regionala regering angående byte av mark. Real Madrid skulle överlåta mark till kommunfullmäktige i Madrid. Fullmäktige i Madrid åtog sig i utbyte att förse fotbollsklubben med rätten till offentlig mark vid ett senare skede. År 1998 slöts ett nytt avtal mellan kommunfullmäktige i Madrid och Real Madrid CF där staden uppfyllde sin del av avtalet som slöts under år 1996. Markutbytet från staden Madrid till fotbollsklubben uppskattades år 1998 vara värd strax under 600 000 euro. Denna tomt (B-32) överläts dock aldrig, bland annat på grund av att Madrids kommunfullmäktige inte innehade äganderätten till tomten. Madrids kommunfullmäktige registrerades som ägare av tomten först år 2003, men överlåtelse skedde i slutändan inte på grund av att tomter som är klassificerade för idrottsutövning är att anses som offentligt ägda tomter. Överlåtelse av tomten uteslöts på grund av tomtens offentliga slag och nationell lagstiftning.¹⁶⁷

Genom förlikningsavtalet under år 2011 gick Madrids kommunfullmäktige med på att kompensera Real Madrid för tomten fotbollsklubben gick miste om enligt 1998 års avtal med ett belopp som motsvarade 2011 års värde av tomten. Värderingen av tomten uppgick till strax under 23 miljoner euro, till skillnad från den värdering som gjordes år 1998 som uppgick till nästan 600 000 euro.¹⁶⁸ Värderingen som utfördes år 2011 av den tekniska avdelningen med ansvar för markvärdering vid Madrids kommunfullmäktige, använde samma allmänna kriterier för att fastställa värdet av

¹⁶⁶ Kommissionens beslut (EU) 2016/2393 av den 4 juli 2016, om det statliga stöd SA.33754 (2013/C) (f.d. 2013/NN) som Spanien har genomfört till förmån för Real Madrid CF, C(2016) 4080 final.

¹⁶⁷ Ibid, p. 11-14.

¹⁶⁸ Ibid, p. 16.

kommunala tillgångar som hade tillämpats år 1998. Parterna kom överens om att kompensationen till fotbollsklubben istället skulle ske genom överlåtelse av Madrids kommunfullmäktiges andra tomter till Real Madrid. Dessa tomter och fastigheter som ersatte tomten B-32 värderades av samma tekniska avdelning vid Madrids kommunfullmäktige till strax under 20 miljoner euro.¹⁶⁹

Genom förlikningsavtalet från 29 juli år 2011 avräknade parterna sina skulder till varandra. Real Madrids fordran gentemot Madrids kommunfullmäktige räknades av gentemot värdet på de fastigheter som kompenserade Real Madrid för Madrids kommunfullmäktiges oförmåga att överlåta tomten B-32. Ett efterföljande ”stadsutvecklingsavtal” slöts senare samma år där Real Madrid åtog sig att överlåta specifika fastigheter som utgjorde en del av de fastighetstillgångar som överläts till Real Madrid, genom 2011 års förlikningsavtal, tillbaka till Madrids kommunfullmäktige. Real Madrid åtog sig att överlåta ett köpcentrumskomplex samt att göra en engångsbetalning på 6.6 miljoner euro till kommunfullmäktige. I gengäld skulle Madrids kommunfullmäktige överlåta en markyta på över 5000 kvadratmeter framför Estadio Santiago Bernabéu, som är hemmastadion för Real Madrid.¹⁷⁰

Kommissionen ansåg i sin preliminära granskning att kompensationen till Real Madrid från Madrids kommunfullmäktige genom 2011 års förlikningsavtal utgjorde statligt stöd till förmån för fotbollsklubben enligt artikel 107.1 FEUF.¹⁷¹ Spanien hävdade innan kommissionen inledde det formella granskningsförfarandet att Madrids kommunfullmäktige var rättsligt förpliktade att kompensera Real Madrid med 2011 års värde av tomt B-32. Kommissionen ställde sig frågande till om det faktiskt var möjligt att överlåta marken till Real Madrid och vilka följder spansk civilrätt skulle kunna medföra när en part i ett kontrakt inte uppfyller sina avtalsenliga skyldigheter.¹⁷² Kommissionen ställde sig även tveksamt till om värdet på tomt B-32, som antogs i förlikningsavtalet under 2011, avspeglade det riktiga marknadsvärdet av tomten.¹⁷³

¹⁶⁹ Ibid, p. 17.

¹⁷⁰ Ibid, p. 20.

¹⁷¹ Ibid, p. 21.

¹⁷² Ibid, p. 22.

¹⁷³ Ibid, p. 24.

Kommissionen uttryckte även tvivel om tomten B-32 värdeökning på över 22 miljoner euro mellan år 1998 och år 2011. Kommissionen undrade varför Madrids kommunfullmäktige inte hade försökt undvika en fordran på mer än 22 miljoner från den spanska fotbollsklubben. Kommissionen uttryckte även tvivel angående värdet av fastigheterna som överläts till Real Madrid kring Bernabéu-stadion genom ”stadsutvecklingsavtalet” 2011.¹⁷⁴

Kommissionen gjorde bedömningen utifrån artikel 107.1 FEUF och konstaterade att idrotten inte utgör ett undantag från EU:s konkurrenslagstiftning, hänvisning gjordes till bland annat C- 415/93, Bosman målet. Real Madrid var enligt kommissionen ett företag i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF, genom att fotbollsklubben drevs i vinstsyfte genom inkomster från biljettförsäljning, marknadsföring, försäljning av fotbollsspelare m.m. Madrids kommunfullmäktige var en offentlig myndighet och överföring av statliga medel i form av överlåtelse av mark till Real Madrid uppfyllde rekvisitet om statliga medel i artikel 107.1 FEUF. Kommissionen ansåg även att allt stöd som beviljas Real Madrid påverkade handeln inom EU eftersom fotbollsklubben hämtade intäkter från områden över hela unionen. Fotbollsklubben konkurrerade med professionella fotbollsklubbar inom EU och om förvärv av fotbollsspelare vilket kunde påverka handeln inom unionen och snedvrیدا konkurrensen. Genom förlikningsavtalet år 2011 fick Real Madrid en selektiv förmån eftersom avtalet endast slöts mellan Real Madrid och Madrids kommunfullmäktige.¹⁷⁵

Stöd anses inte föreligga om de utförs i linje med normala marknadsmässiga villkor. Kommissionen jämförde Madrids kommunfullmäktiges agerande med en hypotetisk marknadsekonomisk aktör. Om den marknadsekonomiska aktören hade ingått transaktionen på liknande villkor kan förekomsten av gynnande uteslutas för transaktionen.¹⁷⁶ Kommissionen ansåg inte att en marknadsekonomisk aktör hade agerat på ett jämförbart sätt som Madrids kommunfullmäktige. Den rättsliga osäkerheten som gällde frågan om Madrids kommunfullmäktige skyldighet att kompensera Real Madrid i enlighet med 1998 års genomförandeaftal, måste ha hanterats annorlunda enligt den marknadsekonomiska aktören, där denne istället hade

¹⁷⁴ Ibid, p. 26.

¹⁷⁵ Ibid, p. 83-86.

¹⁷⁶ Ibid, p. 88.

sökt juridisk rådgivning innan man ingick 2011 års förlikningsavtal. Den marknadsekonomiska aktören kan inte heller anses ha godtagit den situation Madrids kommunfullmäktige befann sig igenom att betala en kompensation på över 22 miljoner euro till Real Madrid.¹⁷⁷ Kommissionens slutsats var att en hypotetisk marknadsekonomisk aktör som hade befunnit sig i samma situation som Madrids kommunfullmäktige, skulle ha sökt juridisk rådgivning innan man ingått 2011 års förlikningsavtal och godtagit fullt rättsligt ansvar för sin underlåtenhet fullfölja sina skyldigheter enligt 1998 års genomförandeavtal. Madrids kommunfullmäktige kan därför inte anses ha agerat som en marknadsekonomisk aktör när de ingick förlikningsavtalet 2011.¹⁷⁸

Kommissionen konstaterade att värderingen av tomt B-32 år 2011 var baserad på felaktiga antaganden, på grund av domen från Tribunal Superior de Justicia de Madrid från år 2004 om att tomten inte lagligen kunde överlåtas till en privat person eller enhet. Det kunde tänkas att tomten i dess förhållande till Real Madrid inte var värd någonting då den inte kunde överlåtas på grund av den tidigare domen.¹⁷⁹ Klassificeringen år 2011 av tomt B-32 var för idrottsutövning och Real Madrid hade avsikt att använda tomten för just detta. Kommissionen ansåg därför att värderingen av tomten skulle utgå från CEIAM-studien som innebär värdering av långsiktig utveckling av marken för idrottsutövning. Den planerade användningen för tomten var att investeraren förvärvar marken, anlägger idrottslig infrastruktur som i sin tur genererar intäkter genom avgifter från användare. Genom CEIAM-studien värderades tomt B-32 år 2011 till 4 275 000 euro.¹⁸⁰ Kommissionen drog slutsatsen att Madrids kommunfullmäktige genom förlikningsavtalet 2011 inte agerade som en marknadsekonomisk aktör skulle gjort under liknande omständigheter, förlikningsavtalet år 2011 ansågs innebära en ekonomisk fördel för Real Madrid. Därmed utgjorde förlikningsavtalet mellan Madrids kommunfullmäktige och Real Madrid ett statligt stöd enligt artikel 107.1 FEUF.¹⁸¹

¹⁷⁷ Ibid, p. 93.

¹⁷⁸ Ibid, p. 105.

¹⁷⁹ Ibid, p. 108. Se även p. 97 och p. 15.

¹⁸⁰ Ibid, p. 111-112.

¹⁸¹ Ibid, p. 131.

Varken Spanien eller Real Madrid hävdade att något av undantagen som anges i artikel 107.2 och 107.3 FEUF gällde i det aktuella målet. Kommissionen konstaterade att stödet resulterade i en inkomst som Real Madrid inte skulle ha uppnått på egen hand. Sådant stöd kan inte normalt anses vara förenligt med den inre marknaden i enlighet med artikel 107.3 (c) FEUF eftersom det inte underlättar utvecklingen av vissa verksamheter eller regioner. Det statliga stödet som beviljades Real Madrid genom förlikningsavtalet år 2011 var oförenligt med den inre marknaden, samt utgjorde ett olagligt stöd då det inte anmälts till kommissionen innan stödet genomfördes i enlighet med artikel 108.3 FEUF.¹⁸²

Enligt domstolens fastställda praxis är kommissionen behörig att besluta att medlemsstaten som beviljat stöd ska avskaffa eller ändra stöd när kommissionen konstaterat att stödet är oförenligt med den inre marknaden.¹⁸³ Artikel 16.1 i förordning (EU) 2015/1589 statueras att kommissionen beslutar om återkrav från den berörda medlemsstaten som ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att återkräva ett olagligt stöd. I samma förordning i artikel 16.2 statueras att stödet ska återkrävas samt innefatta ränta med en lämplig räntesats som fastställs av kommissionen. Räntan ska betalas från det datum då det olagliga stödet stod till stödmottagarens förfogande till det datum då stödet återbetalats.¹⁸⁴ Kommissionen anser att i föreliggande fall ska Spanien återkräva skillnaden mellan överenskommelsen i 2011 års förlikningsavtal och den största omfattningen av dess rättsliga ansvar enligt 1998 års genomförandeavtal. Det största rättsliga ansvaret uppgick till 4 275 000 euro genom CEIAM-studien. För att avlägsna den fördel som Real Madrid åtnjöt genom 2011 års förlikningsavtal ska Spanien återkräva ca 18.5 miljoner euro.¹⁸⁵ Kommissionen konstaterar att Spanien genom förlikningsavtalet olagligen beviljat statligt stöd till Real Madrid i strid med artikel 108.3 FEUF och ska återkräva stödet genom artikel 16 i förordning (EU) 2015/1589.

¹⁸² Ibid, p. 134-138.

¹⁸³ C-70/72, kommissionen mot Tyskland, p. 13.

¹⁸⁴ Rådets förordning (EU) 2015/1589, artikel 16, p. 2.

¹⁸⁵ Kommissionens beslut i ärende SA.33754, p. 142.

5. Slutsats och analys

Detta arbete var ämnat att klargöra när medlemsstaterna kan dela ut statsstöd till idrottssektorn med fokus på fotbollsklubbar och stödets förenlighet med EU:s statsstödsreglering. Sedan kommissionens första beslut år 2011, gällande statsstöd till infrastruktur till idrottsområdet i Ungern, har allt fler statsstöd uppmärksammats av kommissionen. Kommissionen utfärdade ”The 2012 information-gathering exercise”, i syfte att samtliga medlemsstater skulle ge kommissionen en överblick över alla verkställda statsstöd som bland annat kan ha gynnat professionella fotbollsklubbar. Problemet som uppstod vid denna inhämtning av information var att medlemsstaterna inte ansåg att några större statsstöd givits ut och ignorerade att informera kommissionen om verkställda stöd. Kommissionens ökade intresse för just statsstöd inom fotbollssektorn kan tänkas vara på grund av den mängd klagomål som kommissionen fick motta av lokala medborgare runtom i Europa. Fotbollssektorn är också en stor, om inte den största, marknaden inom idrott där en potentiell snedvridning av konkurrensen troligast skulle kunna framkomma genom selektiva statsstöd. Det är även inom detta område den mellanstatliga handeln riskerar att påverkas negativt, bland annat inom marknadsområdena som tv-rättigheter och spelarövergångar inom EU.

Det är värt att notera att det inte var konkurrenter till mottagarna av statsstöden som uppmärksammade stöden. Istället var det de lokala invånarna och pressen som gjorde kommissionen uppmärksam på statsstöden. Besluten gällande de nederländska fotbollsklubbarna visade sig vara förenliga med den inre marknaden efter en formell undersökning från kommissionen. Kommissionen uttalade sig ha stora tvivel om att stöden i det sammanslagna ärendet SA.33584 skulle kunna omfattas av artikel 107.3 (c).¹⁸⁶ I dialog med kommissionen lyckades dock den nederländska staten rättfärdiga att samtliga stöd med undantag från det till PSV, omfattades av artikel 107.3 (c) FEUF.¹⁸⁷ Kommissionen förslog ändringar som var nödvändiga för att stöden skulle anses underlätta utvecklingen av vissa näringsverksamheter utan att det påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset. Till skillnad från stöden till de holländska fotbollsklubbarna, ansågs inte statsstödet

¹⁸⁶ Kommissionens beslut i ärende SA.33584, p. 86.

¹⁸⁷ I fallet med PSV ansåg inte kommissionen att något statsstöd förelåg.

till förmån för Real Madrid falla inom artikel 107.3 (c). Stödet till Real Madrid ansågs inte kunna falla inom 107.3 (c) FEUF på grund av att stödet var selektivt utformat och bidrog inte till utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner.

Kommissionens beslut att ge medlemsstaterna möjligheten att bidra med ytterligare information om varför stödet ska anses förenligt med den inre marknaden, kan öppna en möjlighet till nya argument för stödet. Detta kan i sin tur påverka kommissionens beslut om stödets förenlighet med den inre marknaden till medlemsstaternas fördel. Denna ”andra chans” anses vara problematisk då medlemsstaten kan utdela stöd som de är medvetna om är oförenliga med EU:s statsstödsregler, bara för att ändra stöden efter att kommissionen uppmärksammat dem. Problematiken ligger i att om stöden inte uppmärksammas, hur många stöd som utfärdats inom EU finns då som kommissionen inte är medvetna om? Genom gruppundantagsförordningen har kommissionen erkänt det behov som finns för stöd till idrottsinfrastruktur och multifunktionell rekreativinfrastruktur. Förordningen tillåter statsstöd med strikta villkor uppställda för att möjliggöra stöd från de olika medlemsstaterna.¹⁸⁸ Kommissionen verkar inte ha beslutat om återkrav för olagligt utdelat statsstöd för de nederländska fotbollsklubbarna, eftersom Nederländerna ändrade den aktuella stödordningen så att den blev förenlig med den inre marknaden. Återkrav blev dock aktuellt för fotbollsklubben Real Madrid på nästan 200 miljoner kronor, vilket kan ses som en varning till övriga medlemsstater och idrottsklubbar angående vad som kan hända om de inte följer de EU-rättsliga statsstödsreglerna.

Kommissionens vilja att hjälpa medlemsstaterna att bevilja vissa stödåtgärderna kan sägas ske mot bakgrund av Europa 2020, för att skapa förutsättningar inom sysselsättning, utbildning, social delaktighet och fattigdomsminskning.¹⁸⁹ Det statliga stödet som den franska staten beviljade professionella klubbar inom fotboll, basket, rugby och volleyboll under 2000 ansågs inte utgöra ett statligt stöd. Stödet var främst utformat för att främja ungdomsidrotten och de unga idrottsutövarnas möjlighet till en utbildning. Utbildningen skulle öka chanserna till jobb efter idrottskarriären för ungdomarna vilket kommissionen såg som en statlig angelägenhet och något som låg

¹⁸⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget, artikel 55 avsnitt 12.

¹⁸⁹ Europa 2020 är EU:s tioårs strategi för tillväxt och jobb. Med fokus på: sysselsättning, forskning och utveckling klimat och energi, utbildning samt social delaktighet och minskning av fattigdom.

i linje med Europa 2020.¹⁹⁰ Artikel 165 FEUF är också en bidragande faktor till utvecklingen av den europeiska idrottsdimensionen, där unionen ska bidra till att främja europeiska insatser på idrottsområdet och beakta idrottens specifika karaktär. Ett flertal gånger har artikel 165 FEUF endast tagits i beaktande av kommissionen som en tillämplig riktlinje utan någon vidare förklaring i besluten.¹⁹¹ Kommissionen tycks se besluten gällande statsstöd till idrottssektorn i ljuset av artikel 165 FEUF, samtidigt som besluten grundar sig på antingen artikel 107.3 (c) FEUF, gruppundantagsförordningen eller på förordningen om stöd av mindre betydelse. Detta gör att artikel 165 framstår som aningen tandlös, i alla fall i dagsläget.

Idrottsklubbar som mottar statsstöd har en befogad rädsla av att kommissionen ska ingripa och ogiltigförklara stöden. Om inte statsstöden sker i enlighet med statsstödsreglerna kan det innebära en katastrof för de idrottsklubbar som tar emot stöden utan vetskap om statsstödsreglerna. Det ligger således ett stort ansvar på fotbollsklubbarna att ha klart för sig vad som gäller vid mottagande av statsstöd från medlemsstaten, det räcker inte med att hävda att idrottsklubben inte hade kunskap om EU:s statsstödsregler. Statsstödsreglerna i artikel 107-109 FEUF handlar på idrottsområdet främst om att en medlemsstat inte ska dela ut en selektiv förmån till en idrottsklubb som kan hota att snedvrیدا konkurrensen. Just detta skedde i kommissionens beslut angående Real Madrid där fotbollsklubben mottog en selektiv förmån genom statliga medel. Detta visar att även de största aktörerna inom europeisk fotboll kan ha bristande kunskap när det gäller statsstödsreglerna inom EU, vilket ledde till ett återkrav på ca 200 miljoner kronor.

Undantag kan ges från det generella förbudet om medlemsstaten kan påvisa att stödet ligger i allmänhetens intresse, om stödet har en begränsad effekt på den mellanstatliga konkurrensen och de positiva fördelarna med stödet väger över de negativa nackdelarna. Undantaget är inte absolut och det är kommissionen i slutändan som bedömer om ett stöd ska undantas från artikel 107.1 FEUF. Genom de förordningar kommissionen antagit, kan medlemsstaterna beviljas att utge stöd som faller under 107.3 FEUF, under förutsättning att villkoren i förordningarna är uppfyllda.

¹⁹⁰ Kommissionens beslut i ärendet, N 118/00, France Subventions publiques aux clubs sportifs professionnels, Bryssel 2001-04-25.

¹⁹¹ Se kommissionens beslut i ärendet SA.41617, p. 68. Se även kommissionens beslut i ärendet SA.33584, p. 73.

Förordningarna underlättar arbetsbelastningen hos kommissionen som istället kan rikta fokus på de statsstöd som har störst påverkan på konkurrensen inom EU, och bortse från stöd med en begränsad påverkan på konkurrensen och den mellanstatliga handeln.¹⁹² Beslutet från 2016 gällande statsstöd till Real Madrid är ett utmärkt exempel på hur kommissionen arbetar. Det olagliga stödet som beviljades till förmån för Real Madrid kan inte under några som helst omständigheter vara förenligt med EU:s inre marknad. Det kan inte anses ligga i unionens intresse att bevilja stöd till en av Europas rikaste fotbollsklubbar på nästan 200 miljoner kronor. Det skulle endast stärka fotbollsklubbens ställning på den europeiska fotbollsmarknaden, med en negativ påverkan på konkurrensen och den mellanstatliga handeln. Genom kommissionens prioritering lyckades den fokusera på ett stöd som kan ha haft en stor påverkan på fotbollen inom EU. Det negativa beslutet Real Madrid fick genom att tvingas återbetala stödet, skickar ut varningssignaler till övriga idrottsklubbar inom EU. Denna tillämpning av statsstödsreglerna belyser hur viktigt det är att anmäla ett stöd innan det verkställs, samt att reglerna kan ge oönskade ekonomiska konsekvenser om de inte följs.

Rättsutvecklingen inom statsstödsområdet kräver att kommuner och idrottsklubbarna bygger upp en grundläggande EU-rättslig kompetens för att inte riskera ett återkrav. Det ger anledning till frågan om mindre kommuner inom EU verkligen behöver besitta någon EU-rättslig kompetens för att stödja den lokala idrottsklubben? De minimis reglerna kan bli aktuella vid dessa typer av stöd, men innehåller strikta villkor som har uppställts av kommissionen. Det krävs alltså att även de mindre kommunerna måste ha koll på förordningar och EU:s regelverk i övrigt innan ett stöd beviljas till de lokala idrottsklubbarna, för att vara säkra på att stödet är förenligt med EU-rätten. Praxis från EU-domstolen och kommissionen visar inga tecken på att mindre idrottsföreningar inte skulle drabbas av återkrav. Frågan om hur många statsstöd som har delats ut inom EU men inte anmälts till kommissionen blir högst intressant. Det råder en viss osäkerhet inom området och speciellt för mottagarna av stöden, där det kan handla om en tidsfråga innan stödet uppmärksammas av kommissionen och ett återkrav blir aktuellt. En resursstark fotbollsklubb som Real Madrid kan anses ha råd med ett återkrav, men det som är mer intressant är hur det

¹⁹² B. Rompuy och O. Van Maren, EU control of State aid to professional sport: why now?, s. 7-8.

skulle sluta i en mindre resursstark idrottsförening. Här skulle ett större utrymme i ljuset av artikel 165 i FEUF kunna tänkas bli aktuellt, där medlemsstaten inte behöver anmäla stödet till mindre resursstarka idrottsföreningar för att tillfredsställa idrottsutvecklingen inom EU. Det som blir intressant att se är om kommissionen är villiga att låta EU:s strikta konkurrenspolitik vika i syfte att hjälpa mindre resursstarka idrottsföreningars överlevnad?

Slutsatsen är att statsstöd är oförenligt med EU:s inre marknad om de uppfyller samtliga 5 rekvisit i artikel 107.1 FEUF. Undantag kan göras genom artikel 107.3 (c) FEUF och genom kommissionens utfärdade förordningar om gruppundantag och stöd av mindre betydelse. Statsstöd till idrottsinfrastruktur och främst fotbollen är möjlig om stödet sker under transparenta förhållanden, främjar allmänhetens intresse, anläggningen görs tillgänglig till andra sporter och stödets positiva effekter överväger de negativa effekterna. Artikel 165 FEUF verkar inte ha något större genomslag vid bedömning mer än att det uppmärksammas att unionen har ett ansvar att utveckla idrottens europeiska dimension. Unionen ska vidare bidra till att främja insatser på idrottsområdet och beakta idrottens specifika karaktär. I praxis har konstaterats att idrotten inte utgör ett undantag från EU-rättens tillämpningsområde. Idrottens önskan till självreglering uppfattas nästan som omöjlig på grund av dess enorma ekonomiska omsättning inom EU. Ett effektivt regelverk är nödvändigt för att motverka potentiell snedvridning av konkurrensen och förhindra att den mellanstatliga handeln påverkas negativt. Problematiken som uppstår är oftast inte själva stödet till fotbollsklubbarna utan medlemsländernas underlåtenhet att anmäla statsstödet till kommissionen. Det verkar som om medlemsländerna hittills har ansett att statsstöd till den nationella idrotten är en fråga för den berörda medlemsstaten och inte EU-kommissionen. Stöden uppmärksammas oftast genom pressen och den lokala befolkningen som är missnöjda med hur de statliga medlen förvaltas. Utan dem kan allt fler statsstöd hamna utanför EU-kommissionens radar vilket gör att konkurrensen inom EU riskerar att snedvridas.

Summary

Sport movement especially football has change its structure of the sport drastically during the 20th century. Football has transformed from being a non-profit activity with one of its purpose to gather the locals for a friendly game to a multibillion industry within Europe. EU: s competition law has played a crucial part to maintain the development for sport and to prevent distortion of competition from state aids given from the member states in the EU. The European Commission has investigated several cases regarding state aid provided to the sports clubs where the results of the outcome are various. State aid is given under different circumstances from the member states to the sports association, the most common ones are selling of land under market price, tax reductions or that the member state grant a loan to the sport association to reduce the financial pressure on the club. The concept to always support your local club is often perceived as a positive thing but is not always compatible with the EU competition law and especially state aid law.

To encourage a healthy competition in sports it is necessary for the EU competition law to give a desirable effect on the sports area. State aid is not always prohibited according to the EU Treaties, but a consideration is made from the principle of proportionality where requirements on fairness, adequacy and necessity is examined whether to obtain a legitimate intervention from the state aid or not. The purpose with this consideration is that no economic advantage is given to a sport club and to prevent distortion of competition within the sport area. State aids awarded must be notified to the Commission for a preliminary investigation before they are implemented, exemption from notification is in the form of exemption and de minimis aid. The consequences of non-notified aid is reimbursement from the receiver, which can have devastating consequences for the sports club.

6. Källförteckning

EU Fördrag

Fördraget om Europeiska unionen.

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

EU:s rättsakter

Kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006 av den 15 december 2006 om tillämpning av artiklarna 87 och 88 i fördraget på stöd av mindre betydelse. OJ L379, 28.12.2006, p. 5–10.

Kommissionens förordning nr (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om den Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse. OJ L190, 28.6.2014, p. 45–54.

Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget. OJ L187, 26.6.2014, p. 1–78.

Rådets förordning (EU) 2015/1588 av den 13 juli 2015 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd. OJ L248, 24.9.2015, p. 1–8.

Rådets förordning (EU) 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. OJ L248, 24.9.2015, p. 9–29.

Kommissionens beslut

Kommissionens beslut i ärendet, N 118/00, France Subventions publiques aux clubs sportifs professionnels, Bryssel 2001-04-25, SG(2001) D/288165.

Kommissionens beslut i ärende, N 156/2004, energiskatt på el som förbrukas av tillverkningsindustrin, Bryssel den 30 juni 2004, C(2004) 2200 fin.

Kommissionens beslut i ärendet N555/2004, Nederland Maatregelen ten behoeve van sportclubs: Basketball Omniworld Almere en Volleyball Omniworld Almere, Bryssel 2005-04-06, C(2005)978 fin.

Kommissionens beslut av den 25 januari 2006, om det statliga stöd som Nederländerna beslutat att bevilja till förmån för AZ och AZ Vastgoed BV, [delgivet med nr K(2006) 80].

Kommissionens beslut i ärendet, SA. 31722- Hungary, Supporting the Hungarian sport sector via tax benefit scheme, Bryssel 2011-09-11, C(2011) 7287 final.

Kommissionens beslut i ärende, State aid SA.33584, The netherlands Alleged municipal aid to the professional dutch football clubs Vitesse, NEC, Willem II, MVV, PSV and Den Bosch in 2008-2011, Bryssel 2013-03-06, C(2013) 1152 final.

Kommissionens beslut i ärendet, SA.35135 Multifunktionsarena der Stadt Erfurt, Bryssel 2013-03-20, C(2013) 1517.

Kommissionens beslut i ärendet, SA.33618 (2012/C), on state aid which Sweden is planning to implement for Uppsala arena, Bryssel 2013-05-01, C(2013) 2362 final.

Kommissionens beslut i ärendet, SA.37109 (2013/N), Belgium Football stadiums in Flanders, Bryssel 2013-11-20, C(2013) 7889 final.

Kommissionens beslut i ärendet, SA.37373 (2013/N), The Netherlands Contribution to the renovation of ice arena Thialf in Heerenveen, Bryssel 2013-12-13, C(2013) 9344 final.

Kommissionens beslut i ärendet, SA.37342(2013/NN)-United Kingdom Regional Stadia development in Northern Ireland, Bryssel 2014-04-09, C(2014) 2235 final.

Kommissionens beslut i ärende, SA.40168, on the state aid SA.40168- 2015/C (ex SA.33584 -2013/C (ex 2011/NN)) implemented by the Netherlands in favour of the professional football club Willem II in Tillburg, Bryssel 4.7.2016 C(2016) 4061 final.

Kommissionens beslut i ärende, SA.41617, on the state aid SA.41617 - 2015/C (ex SA.33584 (2013/C) (ex 2011/NN)) implemented by the Netherlands in favour of the professional football club NEC in Nijmegen, Bryssel 4.7.2016 C(2016)4048 final.

Kommissionens beslut i ärende, SA.41613, on the measure SA.41613 - 2015/C (ex SA.33584 - 2013/C (ex 2011/NN)) implemented by the Netherlands with regard to the professional football club PSV in Eindhoven, Bryssel 4.7.2016 C(2016)4093 final.

Kommissionens beslut i ärende, on the state aid SA.33754 (2013/C) (ex 2013/NN) implemented by Spain for Real Madrid CF, Bryssel 4.7.2016 C(2016) 4080 final.

Offentligt tryck från EU

Kommissionens meddelande om inslag av stöd vid statliga myndigheters försäljning av mark och byggnader, (OJ nr. C 209 daterad 10.07.97).

Kommissionens meddelande om gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter, (OJ nr. C 244 daterad 1.10.2004).

Kommissionens handlingsplan för statligt stöd, Mindre men bättre riktat statligt stöd: en plan för reform av det statliga stödet 2005-2009, KOM (2005) 107 slutlig, Bryssel den 7 juni 2005.

Vitbok om idrott KOM (2007) 391 slutlig, Bryssel 11 juli 2007.

European Commission, Joint Statement by Vice-President Joaquín Almunia and President Michel Platini, 21 mars 2012.

Praxis från EU-domstolen

Mål C- 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg, ECLI: EU: C:1961:2.

Mål C-70/72, kommissionen mot Tyskland, ECLI: EU: C:1973:87.

Mål C-36/74, Walrave and Koch mot Union Cycliste International, ECLI: EU: C:1974:140.

Mål C-13/76, Gaetano Doná mot Mario Mantero, ECLI: EU: C:1976:115.

Mål C-234/84, Belgien mot kommissionen, ECLI: EU: C:1986:302.

Förenade målen, 67, 68 och 70/85, van der Kooy, ECLI: EU: C:1988:38.

Mål C-102/87, Frankrike mot kommissionen, ECLI: EU: C:1988:391.

Mål C-305/89, Alfa Romeo, ECLI: EU: C:1991:142.

Mål C- 41/90 Höfner, ECLI: EU: C:1991:161.

Mål C-189/91, Kirsammer-Hack mot Sidal, ECLI: EU: C:1993:907.

Mål C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association m.fl. mot Bosman m.fl., ECLI: EU: C:1995:463.

Mål C-39/94, SFEI m.fl. mot La poste m.fl, ECLI: EU: C:1996:285.

Mål C-342/96, Spanien mot kommissionen, ECLI: EU: C:1999:210.

Mål C-75/97, Belgien mot kommissionen, ECLI: EU: C:1999:311.

Mål C-405/98, Gourmetmålet, ECLI: EU: C:2001:135.

Mål C-71/04, Xunta de Galicia, ECLI: EU: C:2005:493.

Mål C-519/04, Meca-Medina och Igor Majcen mot kommissionen, ECLI: EU: C:2006:492.

Mål C-101/08, Audiolux, ECLI: EU: C:2009:626.

Mål C- 325/08, Olympique Lyonnais SASP mot Olivier Bernard, ECLI: EU: C:2010:143.

Praxis från Tribunalen

T-459/93, Siemens, ECLI: EU: T:1995:100.

T-16/96, Cityflyer, ECLI: EU: T:1998:78.

Förenade målen T-116/01 och 118/01, P&O European Ferries, ECLI: EU:T:2003:217.

T-313/02, Meca-Medina, ECLI: EU: T:2004:282.

T- 196/02, MTU mot kommissionen, ECLI: EU: T:2007:252.

Nationell praxis

Rå 1999 ref 76, Barsebäcksmålet, mål nr. 1424-98.

Mål i MD 2003:5, Konsumentombudsmannen (KO) mot V&S Vin & sprit Aktiebolag.

RÅ 2004 ref 95, Wermdö Krog, mål nr. 5819-01.

Förslag till avgörande av generaladvokat

Förslag till avgörande av generaladvokat Eleanor Sharpston i C-325/08, Bernard, ECLI: EU: C:2009:481.

Litteratur

Bacon, Kelyn ”European Union Law of State Aid”, second edition, Oxford University Press, Oxford 2013.

European Court of Auditors, “Do the Commission’s procedures ensure effective management of State aid control?” (2011) Special Report No. 15.

García, Borja ”UEFA and the European Union: From Confrontation to Cooperation”, Journal of Contemporary European Research, Vol 3, no.3, pp 202-223. (2007).

Hettne, Jörgen & Eriksson Ida Otken, ”EU-rättslig metod, Teori och genomslag i svensk rättstillämpning”, (red.) andra upplagan, Norstedts juridik, Stockholm 2011.

Indén Tobias, ”EU:s statsstödsrätt, EU-rättens krav och den nationella rättens utmaningar”, Iustus förlag AB, Uppsala 2013.

Lindholm, Johan ”Idrottens särart och EU:s Konkurrensrätt”, Europarättslig tidskrift, nr 4/2008, 914-933.

Lindholm, Johan ”Artikel 165 FEUF- ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?”, artikelsamling 2011: svensk idrottsjuridisk förening, 2011, 160-175.

Van Maren, Oskar ”EU state Aid Law and professional Football: A Threat or a Blessing?”, Volume 15 (2016) Issue 1, sida 31-46.

Van Rompuy och Oskar, van Maren, "EU control of State aid to professional sport: why now?", ASSER research paper 2016-01.

Weatherill, Stephen "Fairness, Openness and the Specific Nature of Sport: Does the Lisbon Treaty Change EU Sports law?", International Sports Law Journal 2010, nr 3/4 s. 11.

Weatherill, Stephen "European Sports Law, Collected Papers", 2nd edition, The Netherlands: T.M.C. Asser Press, The Hague 2014.

Pressmeddelanden

European Commission Press Release, "Outcome of discussions between the Commission and FIFA/UEFA on FIFA Regulations on international football transfers", IP/01/314, Bryssel 5 mars 2001, [http://europa.eu/rapid/press-release_IP-01-314_en.htm] Senast besökt 2017-03-13.

European Commission Press release, "Commission closes its investigation into Formula One and other four-wheel motor sports", IP/01/1523, Bryssel 30 oktober 2001, [http://europa.eu/rapid/press-release_IP-01-1523_en.htm] Senast besökt 2017-03-13.

European Commission Press Release, "Commission probes measures for professional sports clubs in Italy (Salvio Calcio)", IP/03/1529, Bryssel 11 november 2003, [http://europa.eu/rapid/press-release_IP-03-1529_en.htm?locale=en]. Senast besökt 2017-03-24.

European Commission Press Release, "Commission closes case against Italy on accounting rules for professional sports clubs ("Salva-Calcio")", IP/05/1271, Bryssel 13 oktober 2005, [http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05-1271_en.htm]. Senast besökt 2017-03-24.

Övriga källor

[<http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/index.html>], allmänt om FIFA, senast besökt 2017-01-27.

[<http://www.svd.se/svensk-fotboll-en-miljardindustri>], Petersen, Leif, ”svensk fotboll en miljardindustri”, 2007-06-24, senast besökt 2017-01-24.

[<http://www.fotbollskanalen.se/spanien/real-kan-tvingas-betala-tillbaka-200-miljoner-kronor/>] Statsstöd inom spansk fotboll, senast besökt 2017-01-30.

[http://www.europarl.europa.eu/summits/nice1_sv.htm]

Ordförandeskapets slutsatser efter Europeiska rådets möte i Nice, 7-10 december 2000, senast besökt 2017-03-16.

[http://europa.eu/rapid/press-release_IP-99-918_sv.htm]

Kommissionens rapport till Europeiska rådet ”Helsingforsrapporten”, IP/99/918, Bryssel den 1 december 1999, senast besökt 2017-03-16.

[http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/uefa/KeyTopics/480391_DOWNLOAD.OAD.pdf]

Infantino, Gianni (Dåvarande Director of Legal Affairs, UEFA, Nuvarande FIFA-president) ”Meca-Medina: a step backwards for the European Sports Model and the Specificity of Sport?” UEFA paper 02-10-2006, senast besökt 2017-03-20.

[<http://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/documents/xg-fin-201211-deliverable.pdf>]

European Commission, Report from the 3rd meeting of the Expert group on Sustainable Financing of Sport, Strengthening financial solidarity mechanisms within sport (XG FIN), december 2012, senast besökt 2017-03-27.

[http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_sv.htm]

Europa 2020, EU:s tioårs strategi för tillväxt och jobb, senast besökt 2017-04-12.

[<http://www.sydsvenskan.se/2016-07-04/ligalag-kravs-pa-pengar-av-eu>]

Sydsvenskan.se ”Ligalag krävs på pengar av EU”, publicerad 4 juli 2016-07-04, (Hämtad 2017-05-08).